

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Katedra sociálních věd

Okolnosti rozvodů v pardubickém regionu

Bakalářská práce

Autor práce: Jitka Čepková
Vedoucí práce: Mgr. Lucie Vítková

2008

University of Pardubice
Faculty of Philosophy
Department of Social Sciences

The factors of Divorces in the Pardubice region

Bachelor work

Author: Jitka Čepková
Supervisor: Mgr. Lucie Vítková

2008

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Katedra sociálních věd
Akademický rok: 2006/2007

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DĚLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Jitka ČEPKOVÁ

Studijní program: B6703 Sociologie

Studijní obor: Sociologie

Název tématu: "Rozvodové okolnosti v pardubickém regionu"

Zásady pro vypracování:

Analýza dokumentů: rozvodových statistických listů a spisů občansko-právní agendy.
Kompilace odborných zdrojů na téma manželství, rozvody, rodina.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Fórum zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Možný, I.: Rodina a společnost, Praha: Sociologické nakladatelství, 2006

Plaňava, I. : Manželství a rodiny: struktura, dynamika, komunikace, Brno: Doplněk 2000

Veselá, R. a kol.: Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy, Praha: Eurolex, Bohemia, 2005

Maříková, H. : Proměny současné české rodiny, Praha: Slon, 2000

Matoušek, O.: Rodina jako instituce a vztahová síť, Praha: Slon 2003

Možný, I.: Sociologie rodiny, Praha: Slon, 2002

Plaňava, I.: Manželství a rozvody, Brno: Doplněk, 2000

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Lucie Vítková
Katedra sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. dubna 2007

Termín odevzdání bakalářské práce:

31. března 2008

prof. PhDr. Petr Vond. CSc.
děkan

L.S.

PhDr. Lívia Števková, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2007

Prohlášení:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 31.03.2008

Jitka Čepková

Děkuji své rodině za morální podporu, svému zaměstnavateli za maximální vstřícnost při poskytnutí podkladů pro tuto práci a Mgr. Lucii Vítkové za trpělivost, cenné rady a podnětné připomínky.

Abstrakt:

Práce se zabývá institutem manželství, rodiny a především rozvodu. Empirická část obsahuje analýzu některých prediktorů rozvodů manželství, která byla v letech 2003 -2006 rozvedena u Okresního soudu v Pardubicích. Největší pozornost je věnována příčinám rozvratu manželství, včetně celorepublikového porovnání.

Abstract:

The Thesis is engaged in institute of marriage, family and above all divorce. The experiential part includes analyses any predictors of divorce marriages, which were devorced in years 2003 -2006 near District Court at Pardubice. The biggest attention is given to the causes breakdown of marriage, inclusive the whole-republic comparison.

OBSAH:

Úvod	9
1. Rodinné právo	11
2. Manželství a rodina, partnerství.....	14
2.1. Podmínky a formy manželství	16
2.2. Neplatnost a neexistence manželství	18
2.3. Jiné formy soužití.....	19
3. Rozvod.....	21
3.1. Právní procesní úprava a formy rozvodů.....	23
3.2. Jiné formy zániku manželství	25
3.3. Rozvod a nezletilé děti	25
4. Výzkum.....	28
4.1. Výsledek řízení	32
4.2. Podíl návrhů na rozvod podaných mužem či ženou	35
4.3. Nejvyšší dosažené vzdělání.....	35
4.5. Pořadí rozvodu manželství.....	38
4.6. Délka trvání manželství.....	40
4.7. Věkový rozdíl manželů.....	42
4.8. Příčiny rozvratu manželství.....	44
4.8.1. Příčiny rozvratu manželství v krajích ČR.....	50
4.8.2. Charakteristiky manželství ze soudních spisů.....	52
4.9. Shrnutí	58
5. Závěry.....	58
Seznam použité literatury	60
Přílohy	63

Úvod

Téma „*Okolnosti rozvodů v pardubickém regionu*“ jsem si vybrala hlavně proto, že řadu let pracuji u Okresního soudu v Pardubicích a na občanskoprávním oddělení, kde dochází k realizaci rozvodových žalobních návrhů, jsem načerpala cenné zkušenosti a postřehy.

Rozvody se staly v naší společnosti problémem většiny a skutečnost, že se rozvádí téměř každé druhé manželství, není statistickou nesrovnalostí. Naše společnost prochází významnými změnami, které se projevují ve snížené sňatečnosti, rodí se stále více dětí mimo manželství, věk obou snoubenců při uzavírání sňatku se zvyšuje, klesá porodnost a rozvodovost je stále velmi vysoká.

Nabízí se otázka, co je vlastně smyslem života lidí dnešní společnosti? Lidé mají jiné životní priority a jiné hodnotové preference. Do popředí stále silněji vstupuje individualismus a potřeba osobního štěstí a vlastní seberealizace nabývá na zvláštním důrazu. Někteří lidé již nevidí v uzavření manželství ani v založení rodiny svůj životní cíl a naplnění smyslu svého života. Mnoho z těch, kteří do manželství přesto vstoupí, si dříve či později uvědomí, že život který žijí, se neslučuje s představami, s jakými do manželství vstupovali a požádají o rozvod. Snaha zachovat manželství, není nijak výrazná. Také skutečnost, že rozvod v dnešní době neznamená společenské stigma, k vysoké rozvodovosti jistě přispívá.

Účelem této práce je popis a charakteristika skutečností, za kterých k rozvodu již došlo.

Každému rozvodu samozřejmě předchází uzavření manželství. A proto je institutu manželství, významu rodiny a rodinnému právu věnována v začátku této práce pozornost.

Empirická část v sobě zahrnuje několik základních sociodemografických charakteristik rozvodů v pardubickém regionu. Analýza statistických dat byla zaměřena na všechna rozvedená manželství v letech 2003 – 2006 u Okresního soudu v Pardubicích. Analyzován byl výsledek rozvodového řízení, podíl návrhů podaných mužem či ženou, dosažené vzdělání manželů, počet nezletilých dětí z manželství, pořadí rozvodu manželů, věkový rozdíl manželů a délka trvání manželství. Největší pozornost je věnována příčinám rozvratu manželství, které jsou také porovnány v rámci jednotlivých krajů České republiky.

1. Rodinné právo

Podstatou kanonického práva katolické církve je stabilita manželství a manželský svazek je chápán jako svazek posvátný a jako takový nerozlučitelný [Možný 2006: 205]. Takto bylo manželství chápáno v českých zemích ještě do počátku 19. století. Kalibová uvádí, že v rámci globální revoluce moderní doby spojené s demografickou revolucí došlo v otázce rozvodů ve společnosti ke změnám postojů. Již v roce 1811 sice byly v novém občanském zákoníku zaznamenány změny v oblasti rodinného práva, „církve však nadále civilní sňatek ani rozvod neuznávala“ [Kalibová 1997: 33]. Rozvod měl dvě varianty: rozvod od stolu a lože (bez právního zrušení manželství) a rozluku. K tomu dodává Veselá, že zákoník z roku 1811 sice stanovil možnosti zániku manželství, ty se však lišily podle toho, jakého byl kdo z manželů vyznání. Konkrétně pro katolíky byla rozluka do roku 1919 nemožná. „Právo jim povolovalo pouze rozvod od stolu a lože, což v praxi znamenalo, že manželé spolu sice nemuseli žít, ale právně k zániku manželství nedošlo. Rozloučení tedy mohli být pouze nekatolíci“ [Veselá 1993: 7]. Pro katolíky musel být dosti nepříjemný fakt, že jim po rozvodu nebylo umožněno uzavřít nový sňatek, což přinášelo i značné problémy související s nemožností „legalizovat rodičovství v novém svazku [...]“ [Možný 2006: 206].

Kalibová [1997] hovoří o povinném civilním sňatku, Veselá v souvislosti s tímto zákonem definuje zavedení fakultativního církevního sňatku, „což znamenalo, že snoubenci měli na výběr, zda jej uzavřou v kostele, a nebo na okresním úřadě“ [Veselá 1993: 11]. Rozluka, po právní stránce podobná dnešním rozvodům, však byla povolována zcela výjimečně [Možný 2002: 173]. Tento zákon o obřadnostech smlouvy manželské, o rozluce a o překážkách manželství¹ můžeme chápat jako liberalizaci možnosti rozluky a uzavření opětovného manželství [Možný 2002: 174]. Veselá ho hodnotí jako „nejvýznamnější zásah do rodinného práva za celé období předmnichovské republiky“ [Veselá 1993: 12]. V tomto zákoně byl obsažen také

¹ Jedná se o Zákon č. 320/1919 Sb. ze dne 22. 5. 1919, kterým se mění ustanovení občanského práva o obřadnostech smlouvy manželské, o rozluce a o překážkách manželství. Provedením tohoto zákona byli pověřeni T. G. Masaryk, Švehla a Dr. Soukup.

institut tzv. vyhlášek, jejichž podstatou bylo oznámení budoucího manželství zahrnující veškeré iniciály obou snoubenců. Byla to vlastně jakási forma vzdáleně připomínající dnešní institut předoddavkového řízení. Každý, kdo by věděl o nějaké překážce manželství, měl ji oznámit. Bez toho, aniž by vyhlášky visely na úředních deskách příslušných úřadů, nemohlo být přivolení k manželství prohlášeno.

Jelikož byl tento rozlukový zákon ² zákonem tak významným, dovoluji si zde citovat § 13 tohoto zákona, kde jsou velmi přesně a podrobně definovány možnosti, za kterých mohlo k rozluce manželství dojít:

O rozluce každého manželství žalovati lze:

- a) dopustil-li se druhý žalovaný cizoložství;*
- b) byl-li právoplatně odsouzen do žaláře nejméně na tři léta, nebo na dobu kratší, avšak pro trestný čin vyšší z pohnutek, nebo spáchaný za okolností svědčících o zvrhlé povaze;*
- c) opustil-li svého manžela zlomyslně a nevrátil-li se na soudní vyzvání do šesti měsíců. Není-li jeho pobyt znám, budiž soudní vyzvání učiněno veřejně;*
- d) ukládal-li druhý manžel o manželův život nebo zdraví;*
- e) nakládal-li jím vícekrát zle, ubližoval-li mu těžce, neb opětovně ho na cti urážel;*
- f) vede-li zhýralý život;*
- g) pro trvale nebo periodicky probíhající chorobu duševní, která trvá tři léta; pro těžkou duševní degeneraci vrozenou nebo získanou, čítaje v ní těžkou hysterii, pijáctví nebo navyklé nadužívání nervových jedů, jež trvá dvě léta; pro padoucí nemoc, trvající aspoň rok s nejméně šesti záchvaty v roce nebo s přidruženou duševní poruchou;*
- h) nastal-li tak hluboký rozvrat manželský, že na manželích nelze spravedlivě požadovati, aby setrvali v manželském společenství. Rozluku nelze vysloviti k žalobě manžela, který rozvratem je převážně vinen;*
- i) pro nepřekonatelný odpor. Žalobě lze vyhověti jen tehdy, připojí-li se k žádosti za rozluku třebas i dodatečně také druhý manžel. V tomto případě netřeba však rozluky ihned povolovati, nýbrž lze napřed uznati na rozvod od stolu a lože a to třebas i vícekrát.*

Jak je patrné v bodě i) tohoto zákona, nepřekonatelný odpor umožnil soudu „vzít v úvahu subjektivní vůli zúčastněných, i když tíha nutnosti důkazu a obligatorní výrok soudu o vině rozluku značně ztěžovaly“ [Možný 2006: 207]. V podstatě do současnosti je řešena otázka, do jaké míry může být ze strany zákona zasahováno

² Těto manželské novely se běžně říkalo tzv. rozlukový zákon [Veselá 1993: 11].

do věcí tak intimních a přitom pro vitalitu společnosti tak důležitých, jako je zánik manželství, rodiny i domácnosti [c.d.: 207].

Teprve v novém zákoně o rodinném právu z roku 1950 (Zákon č. 265/1949 Sb.) je manželství zrušitelné jedině rozvodem. Manželství může být rozvedeno, nastal-li z důležitých důvodů mezi manžely hluboký a trvalý rozvrat. Současně však manželství nemůže být rozvedeno, pokud by to bylo v rozporu se zájmem nezletilých dětí. Dále nemůže být rozvedeno pokud o rozvod žádá manžel, který rozvrat výlučně zavinil, ledaže druhý manžel projeví s rozvodem souhlas. I toto manželství však může soud zrušit rozvodem (i bez souhlasu druhého manžela), jestliže spolu manželé po dlouhou dobu nežijí. V rozhodnutí o rozvodu manželství muselo být uvedeno, kdo je rozvodem vinen. Pokud však oba manželé požádali, aby o výroku o vině bylo upuštěno, soud jim vyhověl. Za zmínku stojí i ustanovení § 16 tohoto zákona kde se říká, že *k výkonu povolání a ke změně místa zaměstnání nepotřebuje žádný z manželů souhlasu manžela druhého.*

Že je náš současný právní řád, v úpravě zániku manželství mnohem liberálnější než normy katolického církevního práva, dokládá Možný tím, že rozvedení mohou po rozvodu uzavřít nové manželství, přičemž neexistuje limit počtu opakování; návrh na rozvod může být podán na návrh jedné strany a druhá s ním souhlasit nemusí; povinnost sexuálního styku není v manželství stanovena a nevěra jako taková nemusí být právním důvodem k rozvodu manželství [Možný 2006: 208].

2. Manželství, rodina, partnerství

Zákon o rodině charakterizuje manželství jako trvalé společenství muže a ženy, vzniklé zákonem stanoveným způsobem, když jeho hlavním účelem je založení rodiny a řádná výchova dětí. Význam spojení „trvalé společenství“, jež je součástí téměř každé charakteristiky manželství, však způsob života dnešní společnost příliš nenaplňuje a jen v málo případech se dá toto soužití označit za dlouhodobé. Proto se jeví příhodnějším předpokládat, „že existuje společenský zájem na manželství jako

na svazku co nejtrvalejším“ [Možný 2006: 208]. Manželství též můžeme považovat za instituci, jejímž prostřednictvím „získává každý z manželů na druhého partnera sexuální právo, přičemž toto právo často bývá výlučné“ [Hrušáková 2005: 115]. Účelem manželství není jen založení rodiny a výchova dětí, ale také „směna věcí a služeb mezi oběma partnery“ [tamtéž].

Pojem rodiny v zákoně definován není, už proto, že „rodina jako taková nemůže vystupovat v právních vztazích, nemůže nabývat majetek, dědit ani uzavírat smlouvy“ [Choděra 2002: 10]. Vymezení pojmu rodiny tedy z právního pohledu žádný zvláštní význam nemá. Nemá-li vymezení pojmu rodiny význam právní, Kuchařová postrádá definici rodiny coby objektu rodinné politiky. Připomíná, že kvůli obtížnosti definice rodiny se některé snahy soustřeďují spíše na definici „neproblémové“ nukleární rodiny, když větší pozornost je věnována analýze měnícího se rodinného a demografického chování než rodině jako takové [Kuchařová 2006: 233-234, uvozovky v originále].

Ve *Velkém sociologickém slovníku* [1996] je rodina definována jako „obecně původní a nejdůležitější společenská skupina a instituce, která je základním článkem sociální struktury i základní ekonomickou jednotkou a jejímiž hlavními funkcemi je reprodukce trvání lidského biologického druhu a výchova, resp. socializace potomstva, ale i přenos kulturních vzorců a zachování kontinuity kulturního vývoje.“ Z hlediska fungování Plaňava rodinu charakterizuje „jako strukturovaný celek (systém), jehož smyslem, účelem i náplní je utvářet relativně bezpečný, stabilní prostor a prostředí pro sdílení, reprodukci a produkci života lidí“ [Plaňava 2000: 73, kurziva v originále].

Snad nejvýstižněji a nejkonkrétněji hovoří o rodině z hlediska její struktury Padrnos, když říká, že o rodině můžeme hovořit pouze tehdy, když se „muži a ženy, kteří spolu žijí, narodí dítě.“ [Padrnos 2005: 11] Dále definuje, kdo všechno rodinu automaticky netvoří a za takové označuje lidi, kteří spolu pouze žijí v jednom bytě či takové, kteří spolu vedou společnou domácnost. Nejsou to ani „bezdětné páry žijící spolu ve volném svazku anebo páry žijící spolu mimo své anebo svá manželství. Rodinu tak netvoří ani páry homosexuální. Tato skutečnost však neznamená, že rodinným životem nemohou spolu žít nesezdané páry, kde si jeden nebo oba partneři

do tohoto soužití přivedou své biologické děti“ [tamtéž]. V tomto případě se však podle Padrnose „nejedná o rodinu v pravém slova smyslu, ale o společenství či chceme-li, o sociální skupinu, kterou můžeme spíše nazvat pseudorodinou, a to i přesto, že zejména v pedagogické a sociální praxi se ve vztahu k dítěti stále více používá spojení ‚nová rodina‘ [Padrnos 2005: 11, uvozovky v originále].

Je však nutné se na rodinu podívat nejen z hlediska pouhé její charakteristiky, ale především posoudit, v jakém stavu se v současnosti tato instituce nachází a též zhodnotit její perspektivy. Hovoří-li se o krizi rodiny, Montoussé a Renouard k tomuto uvádějí, že rodinná pouta se naopak více upevňují a rodina prochází hlubokou proměnou, přičemž tato proměna spočívá ve změně charakteru rodinného soužití“ [Montoussé, Renouard 2005: 294]. Charakter rodinného soužití se mění zcela jistě, o pevnějších rodinných poutech se dá polemizovat. Snad každý si přeje mít rodinu, ve které nalezne pocit jistoty, štěstí a klidu, ne každý je však schopen v rodině setrvat poté, co se objeví problémy, a ne každý je schopen problémy účinně řešit, když potřeba osobní svobody je v hodnotovém žebříčku lidských potřeb ceněna stále výše. Montoussé a Renouard vidí potřebu svobody jako charakteristickou potřebu moderní rodiny a jelikož modelů partnerského soužití je více, je pro ně současná rodina „*velice flexibilní institucí*“ [c.d.: 290, kurziva v originále, uvozovky v originále].

2.1. Podmínky a formy manželství

Zákon o rodině definuje podmínky uzavření manželství i formy uzavření sňatků, které náš právní systém umožňuje.

Uzavření manželství musí předcházet dohoda snoubenců. V této souvislosti Králíčková upozorňuje, že „pokud zasnoubení chápeme jako vzájemný slib snoubenců uzavřít manželství v době přesně určené nebo přiměřené zvyklostem, musí v podstatě toto faktické ujednání předcházet uzavření každého manželství“ [Králíčková 2000: 26]. Každému manželství však ze zákona musí předcházet předdávkové řízení,

konané před matričním úřadem, spočívající v předložení dokladů osvědčujících existenci zákonem stanovených podmínek pro uzavření manželství.

V zákoně o rodině je způsob uzavření manželství definován jako svobodné a úplné souhlasné prohlášení muže a ženy o tom, že spolu vstupují do manželství. Toto prohlášení musí učinit před obecním úřadem pověřeným vést matriky, popřípadě úřadem, který plní jeho funkci nebo před orgánem církve nebo náboženské společnosti. Jelikož se jedná o nevšední akt, mající pro život velký význam a důležitost, činí se prohlášení veřejně a slavnostním způsobem v přítomnosti dvou svědků. Oba manželé musí dosáhnout 18 let. Toto ovšem neplatí bezvýhradně, neboť ve zvláštních případech je možné, aby soud uzavření sňatku povolil i osobám mladším 18 let za podmínky, že již „dítě“ dosáhlo věku 16 let.³

Občanský neboli civilní sňatek se uskutečňuje před matričním úřadem. Prohlášení o uzavření manželství snoubenci učiní před starostou či jinou pověřenou osobou.

Církevní sňatek lze v naší republice uzavřít od roku 1992 (Zákon č. 234/1992 Sb.). V případě tohoto sňatku učiní snoubenci prohlášení o uzavření manželství před příslušným orgánem církve, a to před osobou pověřenou oprávněnou církví nebo náboženskou společností. Manželství je uzavíráno v kostele nebo na místě určeném předpisy církve nebo náboženské společnosti.

Pro **občanský sňatek** platí, že pokud je život snoubence přímo ohrožen, může se manželství uzavřít před kterýmkoli obecním úřadem; rovněž tak pro církevní sňatek platí, že v případě ohrožení života snoubence, je možné uzavřít manželství na kterémkoli místě.

Jestliže byl uzavřen sňatek občanský, nemají následné náboženské obřady žádné právní následky. Byl-li uzavřen sňatek církevní, není možné uzavřít následně sňatek

³ Ve většině případů se jedná o naléhavost ve věci těhotenství dívky, v praxi se však tyto případy v současné době vyskytují minimálně. U pardubického soudu nedošlo od roku 2000 do současnosti ani k jednomu povolení takového sňatku, resp. nebyl podán žádný návrh na povolení sňatku osobě mladší 18 let. Toto zjištění, v rámci pardubického regionu, zcela nekoresponduje s tvrzením Možného, který uvádí, že pokud žadatelka mladší osmnácti let, žádá o povolení sňatku a není těhotná, může snaha o dosažení povolení sňatku vést k tomu, že velmi mladá dívka otěhotní [Možný 2002: 189]. Podle údajů ČSÚ z celorepublikového pohledu požádalo v letech 2003 – 2006 o povolení sňatku 73 dívek ve věku 16 let a 4 stejně staří chlapci a ve věku 17 let žádalo 115 dívek a 12 chlapců o povolení vstupu do manželství.

občanský. Salač upozorňuje na skutečnost, že „nic však nebrání jejich provedení“ [Plecitý, Salač 2001: 23].

Existují i jiné formy vzniku manželství než je civilní a církevní sňatek. V prvním případě se jedná o **konzulární sňatek** před zastupitelským úřadem České republiky v zahraničí. Druhou formou jiného vzniku manželství je prohlášení snoubenců uskutečněné **v cizině** podle cizího práva. Občan naší republiky může v cizině uzavřít manželství podle práva místa, kde se manželství uzavírá. Této formy uzavření manželství využívají zejména některé celebrity, na které je činěn velký mediální tlak.

Jsou ještě specifické formy uzavření manželství související se stavem, kdy je život snoubence či snoubenců ohrožen. Pro tuto formu uzavření manželství však existují podmínky. Je-li alespoň jeden ze snoubenců státním občanem České republiky, může prohlášení snoubenců přijmout kapitán lodi plující pod vlajkou ČR, též kapitán letadla registrovaného v ČR a rovněž velitel vojenské jednotky ČR v zahraničí.

2.2. Neplatnost a neexistence manželství

V souvislosti s manželstvím, resp. jeho zrušením se vyskytují určité pověry. K tomu Choděra uvádí, že se ve své praxi setkal s falešnou představou lidí o možnosti odstoupení od manželství a zrušení manželství do 24 hodin či jiného časového intervalu. Jedná se o mylné představy, naše právní úprava rozhodně nic takového neobsahuje [Choděra 2002: 10]. I Králíčková uvádí, že „v povědomí veřejnosti přetrvávají starobylé instituty jako zasnoubení, ohlášky, možnost zrušení manželství po první noci pro nemohoucnost“ [Králíčková 2000: 25]. Ani tyto instituty nejsou nijak právně upraveny. Zákon o rodině však přesně definuje situace, za kterých manželství uzavřít nelze.

Manželství nemůže být uzavřeno se ženatým mužem nebo vdanou ženou (jednalo by se o bigamii) anebo s osobou, která uzavřela partnerství. Manželství nemůže být uzavřeno mezi předky a potomky a mezi sourozenci, totéž platí o příbuzenství, které je založeno osvojením (pokud toto trvá). K tomu uvádí Salač: „Základ této úpravy vychází z tradic starých několik tisíc let. Ty byly a jsou nejen výrazem morálky, ale je

zde i hledisko biologické. To je mnohdy zužováno jen na nebezpečí zesíleného přenosu geneticky vrozených onemocnění, ale jeho možné negativní zdravotní dopady jiného rázu jednoznačně vyloučeny nebyly“ [Plecitý, Salač 2001: 28]. Manželství nemůže uzavřít osoba, která není zletilá a rovněž osoba, která byla zbavena způsobilosti k právním úkonům. Osoby s omezenou způsobilostí k právním úkonům mohou manželství uzavřít pouze s povolením soudu. Mezi takovéto osoby, kterým soud může povolit manželství, patří například ti, kteří v nadměrné míře požívají alkoholické nápoje, či omamné prostředky a jedy.

Mezi osoby, které rovněž nemohou manželství uzavřít, patří osoby trpící duševní poruchou, která by měla za následek omezení nebo zbavení způsobilosti k právním úkonům. Ani v tomto případě se však nejedná o bezvýhradní nemožnost uzavření sňatku. Soud totiž může takové osobě manželství povolit, jestliže je její stav slučitelný s účelem manželství. V praxi to znamená, že soud musí posoudit, zda duševní porucha je trvalého charakteru nebo jen přechodná.

Co se týče neplatnosti manželství, zákon o rodině říká, že manželství je neplatné, jestliže prohlášení o jeho uzavření bylo učiněno v důsledku bezprávné výhrůžky anebo omylu, který se týkal totožnosti jednoho ze snoubenců či povahy právního úkonu uzavření manželství. Manželství též nevznikne, pokud k prohlášení o jeho uzavření byli muž nebo žena donuceni fyzickým násilím.

2.3. Jiné formy soužití

Důležitým a zásadním rysem demografického chování populace (nejen v ČR, ale v Evropě vůbec) je významné rozšíření **nesezdaného soužití**. Hamplová [2001] upozorňuje na skutečnost, že nesezdané soužití, často stavěné do protikladu tradičnímu manželství, zahrnuje **šest různých typů partnerského soužití**, které charakterizuje takto:

- 1) Soužití mladých lidí tzv. “na zkoušku“, kteří pozdější manželství neodmítají.

- 2) Soužití mladých svobodných lidí (do 35 let) žijících ve společné domácnosti, kteří o pozdějším uzavření sňatku neuvažují.
- 3) Dlouhodobá nesezdaná soužití svobodných trvajících více než 10 let, když jde o svazek nahrazující manželství.
- 4) Soužití partnerů, kteří jsou již rozvedeni a další sňatek uzavírat nechtějí.
- 5) Nezávazné, přechodné, krátkodobější svazky.
- 6) Soužití lidí důchodového věku (ovdovělých) [Rychtaříková, Pikálková, Hamplová 2001: 47-48].

Nesezdané soužití představuje nejrozšířenější alternativu konvenčního manželství, „jejíž atraktivita spočívá zejména v tom, že nepředstavuje formální závazek jištěný slibem nezrušitelnosti a poskytuje tak jistý stupeň osobní nezávislosti“ [Mareš, Potočný (eds.) 2003: 77]. K tomu však ještě Mareš dodává, že se stále řeší, zda se jedná o novou formu nahrazující manželství či zda jde pouze o formu přechodnou, která manželstvím stejně skončí.

Důvody, které vedou mladé lidi k této formě soužití, specifikují podle stupně důležitosti Ettlerová, Matějková a Paloncyová. Především si mladí lidé chtějí společné bydlení a hospodaření zkusit; prozatím nechtějí děti; chtějí si užívat bez závazků a konečně je důvodem nevyřešená bytová situace [Ettlerová, Matějková a Paloncyová 2003: 219].

Hlavním předpokladem každého manželství je, že ho mohou uzavřít pouze dva lidé - žena a muž. Proto považuji za důležité zmínit se o poměrně nově zákonem schváleném trvalém společenství dvou lidí stejného pohlaví - **registrovaném partnerství**. Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, upravuje vznik partnerství, jeho neexistenci a neplatnost, práva a povinnosti partnerů, zánik partnerství a registraci partnerství.

Registrované partnerství je chápáno jako trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví majících podobná práva a povinnosti jako manželé. Zákon výslovně stanoví, že existence registrovaného partnerství není překážkou výkonu rodičovské

zodpovědnosti partnera vůči jeho dítěti ani překážkou svěřením dítěte do jeho výchovy. Přitom partner, který je rodičem, je povinen zajistit vývoj dítěte a důsledně chránit jeho zájmy, přičemž nesmí být dotčena důstojnost dítěte, ohroženo jeho zdraví a tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj. Trvajícím registrovaným partnerstvím přitom brání tomu, aby se některý z partnerů stal osvojitelem dítěte. Jestliže jeden z partnerů pečuje o dítě a oba partneři žijí ve společné domácnosti, podílí se na výchově tohoto dítěte i druhý partner, kdy a povinnosti týkající se ochrany vývoje a výchovy dítěte se vztahují i na tohoto partnera.

3. Rozvod

V době uzavření manželství si partneři nepřipouštějí, že by v budoucnu mohly nastat v jejich soužití problémy, jsou přesvědčeni, že v manželství setrvají po zbytek svého života, v tu chvíli ho považují za trvalé společenství. Do manželství většinou vstupují po zralé úvaze a svého partnera opravdu milují. Doby, kdy uzavření manželství bylo mnohdy motivováno ekonomickými zájmy, jsou pryč. V průběhu manželství však mnoho z partnerů zjistí, že realita se neslučuje s jejich představami o manželském životě, které měli na začátku soužití. Počinání některých jedinců začne být v rozporu s tím, co o charakteru a smyslu manželství říká zákon o rodině. O záležitostech rodiny přestávají manželé rozhodovat společně, nejsou si věrni, přestávají respektovat fakt, že v manželství mají oba stejná práva a stejné povinnosti, nevytvářejí zdravé rodinné prostředí, své děti nevychovávají společně a hlavně se necítí být zavázáni ke společnému životu. Do popředí vstupuje pro dnešní dobu tak charakteristická potřeba individualismu. Možný uvádí, že někteří kulturní historici označují za dobu, ve které začalo docházet k individualismu, již jedenácté a dvanácté století. „Nejhlouběji v pozadí změny leží asi ztráta manželského svazku v transcenci, změna slibu věrnosti před Bohem ve sňatek jako občanskou smlouvu, jejíž platnost je v kompetenci zúčastněných stran“ [Možný 2002: 181].

„Rozvod je většinou chápán jako právní zrušení manželství během života obou partnerů, jemuž předchází jeho reálný rozpad [...]. Rozpad manželství za života manželství nemusí být ovšem spojen s právním aktem“ [*Velký sociologický slovník*]

1996]. Absence tohoto právního aktu představuje ukončení manželství způsobem, který není společensky kontrolován ani evidován. V naší společnosti lze však manželství ukončit pouze právní formou, „když rozvod je považován za legitimní řešení kvalifikovaného rozvratu vztahů mezi manžely“ [Králičková 2005: 45]. To však neznamená, že by v naší společnosti nebyla manželství, jejichž existence je již pouze formální a neplní žádnou ze svých funkcí. Můžeme odhadnout, že takovýchto manželství není málo, avšak jejich počet spolehlivě zjistit nelze.

Pokud se jedná o rozvod s nezletilými dětmi, vždy představuje „významnou životní událost v životě lidí s řadou sociálních důsledků, mezi něž patří zejm. narušení fungování rodiny a výchovy dětí, ale často i výrazná změna ekonomického a sociálního statusu některých členů původní rodiny, změna jejich způsobu života, zaměstnání apod.“ [Velký sociologický slovník 1996]. Často je rozvod významným negativním zásahem do života dětí již zletilých, které se s ním vyrovnávají mnohdy hůře než děti nízkého věku.

Plaňava vidí rozvod jako dlouhodobý proces v cyklech, „které se mohou prolínat i opakovat. A tak nadále trvají manželství, která měla být dávno zrušena, neboť soužití se stalo pro všechny strastiplným kolotočem, při jehož vyčerpávajícím otáčení manželé spolu nedokážou ani přijatelně žít, ani se rozejít“ [Plaňava 1994: 28-29]. Přesto Plaňava odhaduje, že ve většině manželství šlo zbytečnému rozpadu předejít.

Rozvod jako takový nemusí nutně představovat pouze negativní aspekty. I Giddens uvádí, že posouzení převahy pozitiv či negativ je u vysoké rozvodovosti velice obtížné [Giddens 1999: 165]. Mnohdy dojde po rozvodu k jisté úlevě a k uklidnění rozbouřených a napjatých vztahů, kdy děti byly přítomny hádkám svých rodičů a žily v neustálých obavách z toho, kdy k takové situaci dojde znovu. Přesto rozpadlé manželství, „kde je dítě či jsou děti, chápeme jako životní situaci zátěžovou a frustrující; pokud jde o děti, je ohrožována zejména potřeba bezpečí a jistoty. Všichni přímo zúčastnění se v rozvodovém a porozvodovém období musí vyrovnat se selháním a s významnou životní ztrátou“ [Plaňava 2000: 169].

3.1. Právní procesní úprava a formy rozvodů

Rozvod manželství z pohledu právní procesní úpravy je definován v občanském soudním řádu. Jediný, kdo může podat návrh na rozvod manželství, je jeden z manželů. Co se věcné příslušnosti týče, je příslušný okresní soud a v případě místní příslušnosti soud, v jehož obvodu měli manželé poslední společné trvalé bydliště. Náležitosti, které musí návrh na rozvod manželství obsahovat, občanský soudní řád přesně specifikuje. V případě, že návrh není úplný, je nesrozumitelný nebo neurčitý a účastník řízení na výzvu soudu návrh náležitě nedoplní, soud takový návrh zamítne a nebude o rozvodu manželství rozhodovat.⁴

O rozvodech manželství rozhoduje tzv. civilní soud, který se v oblasti manželského práva zabývá především rozvody manželství, majetkovými vztahy mezi manžely (společné jmění manželů), určením otcovství (popření otcovství) a jednotlivými druhy vyživovací povinnosti (např. mezi dětmi a rodiči, pokud jsou děti zletilé; vyživovací povinností mezi manžely; výživným rozvedeného manžela a příspěvkem na výživu a úhradu některých nákladů neprovdané matce).

Podstata naší právní úpravy ve věci rozvodu je založena na tzv. **kvalifikovaném rozvratu**. Podle toho rozlišuje zákon o rodině č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů, tři druhy rozvodů: **sporný rozvod, ztížený rozvod a rozvod nesporný**.

1. sporný rozvod (§ 24)

Sporný rozvod představuje situaci, kdy je manželství hluboce a trvale rozvráceno a obnovení manželského soužití nelze očekávat. V tomto případě se **soud** zabývá nejen kvalifikovaným rozvratem, ale **zjišťuje i příčiny rozvratu** manželství. „Kvalifikovaný rozvrat je objektivní kategorie.“ Může k němu dojít z objektivních i subjektivních příčin. Mezi objektivní příčiny patří například nevěra, alkoholismus, rozdílnost povah. Objektivní příčiny jsou zastoupeny takovými aspekty jako je např. duševní porucha či neplodnost [Kralíčková 2000: 46]. Možný ještě výčet objektivních

⁴ Jedná se o případy, které jsou ze statistického pohledu označovány jako případy *j i n é h o* způsobu ukončení rozvodového řízení – viz. kapitola **4.1. Výsledek řízení**.

příčin rozšiřuje o chorobu jednoho z manželů, impotenci a frigiditu [Možný 2006: 208-209].

2. ztížený rozvod (24b)

V tomto případě se soud opět zabývá kvalifikovaným rozvratem, avšak **nesouhlasí-li jeden** z manželů s rozvodem, může tato situace vést k tomu, že **soud nemusí manželství rozvést**, pokud by tomu, kdo s ním nesouhlasí, a kdo se na rozvratu manželství porušením manželských povinností převážně nepodílel, byla způsobena zvláště závažná újma. Tento stav představuje situaci, kdy mimořádné okolnosti svědčí ve prospěch zachování manželství.

To však neznamená, že by rozvod byl vyloučený. „Rozvod s tvrdostní klauzulí nepředstavuje absolutní zákaz rozvodu“ [Králičková 2000: 46]. Nastane-li situace, kdy spolu manželé nežijí po dobu delší než tři roky, soud i toto manželství rozvede. Musí být ovšem splněn předpoklad hlubokého a trvalého rozvrácení manželství, když se přihlíží k příčinám jeho rozvratu.

3. nesporný rozvod (§ 24a)

I podstata nesporného (někdy se setkáme s termínem rozvod smluvený) spočívá v kvalifikovaném rozvratu vztahů mezi manžely, avšak pokud dospějí k dohodě, nejsou příčiny rozvratu zjišťovány. V praxi to znamená, že jestliže manželství trvalo alespoň jeden rok, manželé spolu nejméně šest měsíců nežijí a k návrhu na rozvod se druhý manžel připojí, jsou zákonné podmínky pro smluvený rozvod splněny. Soud **nezjišťuje příčiny rozvratu** a toto manželství rozvede za splnění následujících podmínek, které zákon o rodině definuje takto:

- a) manželé předloží písemné smlouvy s úředně ověřenými podpisy, které pro dobu po rozvodu upravují vypořádání vzájemných majetkových vztahů, práva a povinnosti společného bydlení a případnou vyživovací povinnost;
- b) manželé předloží pravomocné rozhodnutí soudu o schválení dohody o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu.

3.2. Jiné formy zániku manželství

Manželství může zaniknout i jinak než rozvodem. Dvě jiné formy zániku manželství definuje zákon o rodině. Manželství může zaniknout **smrtí** nebo **prohlášením jednoho z manželů za mrtvého**. Jestliže byl tento manžel prohlášen za mrtvého, manželství zanikne dnem, kdy rozhodnutí nabude právní moci. Když bude prohlášení za mrtvého zrušeno, zaniklé manželství již nebude obnoveno, jestliže mezitím manžel toho, kdo byl prohlášen za mrtvého, uzavřel nové manželství.

K takovému zániku manželství Choděra uvádí, že se během své praxe⁵ s žádným takovým případem nesešel a dodává, že se jedná spíše o situace, které známe z amerických seriálů. V naší republice není život ve výše uvedeném ohledu tak složitý a s takovými dramatickými situacemi se jen tak nesešeláme [Choděra 2002: 106].

3.3. Rozvod a nezletilé děti

O vztazích, právech a povinnostech rozvádějících se rodičů k nezletilým dětem rozhoduje tzv. opatrovnický soud, který se zabývá institutem rodičovské zodpovědnosti, výchovnými opatřeními⁶, osvojením, pěstounskou péčí, svěřením dítěte do výchovy jiného občana, poručenstvím, opatrovnictvím a výživným (vzájemnou vyživovací povinností rodičů a nezletilých dětí). Co se týče právní úpravy, je kladen zvláštní důraz na ochranu nezletilých dětí. V oblasti rodinného práva došlo k velmi významné změně 1. 8. 1998, kdy vstoupil v účinnost zákon oddělující institut práv a povinností rodičů k dětem od institutu rozvodu. Do této doby probíhala jednání o dětech i rozvodu samotném v jednom řízení před civilním soudem. Návrh na výchovu a výživu nezletilých dětí sice může být k soudu podán později než návrh rozvodový, avšak soud o něm nebude rozhodovat dříve než nabude právní moci

⁵ JUDr. PhDr. Oldřich Choděra je advokátem činným mj. v soukromém právu. (pozn. autorky)

⁶ Jedná se o opatření, která omezují rodičovskou zodpovědnost a opatření může učinit pouze soud (§ 41 zák. č. 94/1963., o rodině). Omezení této zodpovědnosti je způsobeno nevhodným a nepřipustným chováním rodičů (rodiče) vůči svému dítěti (dětem).

rozhodnutí o výchově a výživě. Tato změna tedy ještě prohloubila rozsah ochrany nezletilých dětí.

Pro všechny tři výše zmíněné rozvodové varianty je závazná tvrdostní klauzule, podle které soud manželství nerozvede, pokud by to bylo v rozporu se zájmy nezletilých dětí. Pochopitelně i v případě rozhodování o tom, komu bude dítě svěřeno do výchovy, právní řád preferuje dohodu rodičů. Ovšem i za situace, kdy se rodiče na všem dohodnou, musí být jejich dohoda soudem schválena. Může totiž nastat situace, kdy se sice rodiče dohodnou, ale jejich dohoda může být v rozporu se zájmy nezletilých dětí. Pokud se rodiče nedohodnou a soudu dohodu nepředloží, soud rozhodne. Při rozhodování o tom, komu bude dítě svěřeno do péče, musí soud vždy hodnotit a zkoumat, kdo dosud o dítě řádně pečoval a jak bylo postaráno o mravní, citovou a rozumovou stránku jeho výchovy. Je pravdou, že stále výrazně přetrvává praxe, kdy jsou děti svěřovány spíše matkám. Salač uvádí, že v případě nezletilých dětí nízkého věku lze takovou situaci do jisté míry pochopit, už ne však u dětí, jejichž věk se blíží věku zletilosti [Plecitý, Salač 2001: 48]. Ve statistikách skutečně dominují případy, kdy děti byly svěřeny matkám, nejedná se ale o situaci bezvýhradní. K tomu uvádí Choděra: „V současné době se tato praxe pomalu začíná měnit. Psychologické výzkumy ukazují, že jsou to často otcové, kteří jsou schopni péči o dítě zabezpečit lépe“ [Choděra 2002: 98]. V případě dětí, jejichž věk se blíží věku zletilosti, soud přihlíží i k jejich názoru a některé děti si často samy přejí být svěřeny do péče otce. „Do výchovy otců se však svěřují zpravidla děti vyššího věku, kdy soud přihlíží k citové orientaci a zázemí dítěte, neboť v tomto věku již bezprostřední péče matky není tak výrazně potřebná“ [tamtéž].

Společnou výchovu můžeme charakterizovat jako institut minimalizující nepříznivý dopad rozvodu manželství. V praxi se však ukazuje, že společná výchova není doposud rozšířena nijak významně. Společná výchova může bez větších problémů fungovat v situaci, kdy spolu rozvedení manželé nadále bydlí nebo jsou jejich bydliště poměrně blízko [Plecitý, Salač 2001: 49]. Na opatrovnickém oddělení Okresního soudu v Pardubicích bylo zjištěno, že společná výchova je institutem

dosud využívaným jen velmi málo. Vyskytne-li se byť i jeden případ do roka, rodiče zjistí, že jim tento způsob úpravy výchovy nevyhovuje, neboť nemá jasná pravidla. Výživné v této situaci není vyměřováno, i proto rodiče žádají o jinou formu výchovy.

Střídavá výchova spočívá v tom, že po určité době žije dítě vždy u jednoho z rodičů. V tomto případě může být větší vzdálenost mezi bydlišti obou rodičů velkou překážkou, neboť může znamenat, že dítě nebude moci navštěvovat stejné školské zařízení. „Obecně je však tato úprava přínosem, protože podtrhuje rovnoprávnost obou rodičů“ [tamtéž]. Obecně se dá říci, že ani společná ani střídavá péče nepředstavují z pohledu odborníků úplně nejlepší řešení, už s ohledem na skutečnost, že „dítě potřebuje mít pocit stabilního domova, místa, kam patří, kde má své hračky, kamarády atd“ [Choděra 2002: 98]. Střídavá výchova je formou výchovy dětí rozvedených rodičů, která i když je využívána ve větším rozsahu než výchova společná, o časté využití se nejedná.

Co se týče **styku** dítěte s rodičem, kterému nebylo svěřeno do výchovy, **nemusí být dohoda** mezi rodiči **schválena soudem**. Pokud to však poměry v rodině a zájem na výchově dítěte vyžadují, soud se úpravou styku rodičů s dítětem bude zabývat.

Zajímavou kapitolu v oblasti rodinního práva představuje styk dítěte s prarodiči a sourozenci. Jak je výše uvedeno, pokud to vyžaduje zájem dítěte a poměry v rodině, soud může (záleží na jeho zvážení) upravit styk dítěte s prarodiči a sourozenci. K tomu Salač uvádí, že „zákon výslovně hovoří o prarodičích, tedy o dědečkovi a babičce, a nikoli o pradědečkovi a prababičce [...] a je zřejmé, že práva prarodičů a sourozenců jsou slabší než práva rodičů dítěte“ [Plecitý, Salač 2001: 51]. V praxi se může stávat, že prarodičům je ve styku s potomky jejich dětí bráněno. Pokud bude soud takovýto vztah upravovat, Salač předestírá názor, že by nemělo jít o styk, který by byl rozsáhlejší než styk dítěte s rodičem, kterému nebylo do výchovy svěřeno. V této souvislosti vyjadřuje zajímavý názor, když říká, že prarodičům by rozhodně mělo být umožněno stýkat se svými vnuky a vnučkami, avšak [...] „je nutné brát ohled na to, že prarodiče jsou mnohdy nepřímými strůjci rozvodu

a mají snahu dítě psychicky ovládnout a mnohdy negativně ovlivnit jeho názor na druhého rodiče“⁷ [Plecitý, Salač 2001: 51].

Vzhledem k tomu, že se v současné době rodí velké množství dětí mimo manželství, zákon řeší i tyto případy. V podstatě jsou vztahy rozešlých partnerů k dítěti řešeny stejným způsobem jako vztahy rodičů, kteří nežijí spolu.

Tabulka 1: Rozvody 1995, 2000 a 2004 v ČR, určení dětí do péče matce, otci, společná a střídavá výchova

Rok	1995	2000	2004
Počet rozvodů	31 135	29 704	33 060
Počet nezletilých dětí v rozvádějícím se manželství:			
0	9 027	10 637	12 255
1	12 880	11 084	11 802
2	8 003	7 015	7 993
3+	1 225	968	1 010
Rozhodnutí o svěřeni dítěte po rozvodu do péče:			
matce	28 629	28 746	28 942
otci	2 017	2 067	2 286
do společné / střídavé péče	-	426	764
jiné osobě než rodičům	140	168	129

Zdroj: Ženy a muži v datech (2005), 2. aktualizované vydání

Z tabulky je zřejmé, že počet dětí, které byly svěřeny do péče matky je výrazně vyšší než počet dětí svěřených do péče otce. Současně je však jisté, že se počet dětí svěřených otci stále zvyšuje. Skutečnost, že počet dětí svěřených do výchovy matek výrazně dominuje, je však považována za zcela odůvodněnou v případech, kdy se jedná o děti nízkého věku a péče matky je do jisté míry nezastupitelná.

⁷ V tomto případě by bylo vhodné rozšířit statistické příčiny rozvratu manželství o položku „zásahy prarodičů do vztahu“, aby bylo možné ověřit, zda je i tato skutečnost příčinou (byť nepřímou) rozpadu manželství.

4. Výzkum

Empirická část se týká analýzy zaměřené na okolnosti rozvodů u Okresního soudu v Pardubicích. Předmětem výzkumu jsou sociodemografické okolnosti rozvodů jako výsledek rozvodového řízení; podíl návrhů na rozvod podaných mužem a ženou; nejvyšší dosažené vzdělání manželů; počet nezletilých dětí v době rozvodu; pořadí rozvodu; příčiny rozvratu manželství; doba trvání manželství do rozvodu a věkový rozdíl mezi manžely.

Zdrojem pro analýzu byla statistická data - „Hlášení o rozvodu“ (viz. Příloha č. 1) Okresního soudu v Pardubicích za období čtyř let (2003 – 2006). Celkem se jednalo o 2 363 statistických listů. Do roku 2006 byly statistické listy vyplňovány odbornými zaměstnanci soudních oddělení ručně a odesílány Krajskému soudu v Hradci Králové, odkud byly za všechny soudy Pardubického kraje předány k centrálnímu zpracování Ministerstvu spravedlnosti ČR. Odtud byly postoupeny ČSÚ. V současné době jsou tato hlášení vyplňována prostřednictvím PC programu a elektronickou cestou jsou odesílána přímo Českému statistickému úřadu v Praze. ČSÚ tak komunikuje s každým okresním soudem přímo.

Na rozvodových statistikách za Pardubický kraj se podílí Okresní soud v Pardubicích, Okresní soud v Ústí nad Orlicí, Okresní soud v Chrudimi a Okresní soud ve Svitavách.

Podrobné statistické výstupy jsou sumarizovány za jednotlivé kraje a za celou Českou republiku, nikoli však za jednotlivé okresní soudy. Účelem této analýzy proto bylo detailní zpracování vybraných dat za samostatnou část Pardubického kraje – Okresní soud v Pardubicích.

Mezi nejčastěji sledované prediktory rozvodů označuje Možný [2006] tyto: socioekonomický status (vzdělání, povolání, příjem), věk vstupu do manželství, etnicitu a rasu, děti, dobu trvání manželství, město – venkov, náboženství, dědičnost rozvodovosti a pořadí manželství. Z praktických důvodů byly k této analýze vybrány výše uvedené prediktory.

Před Okresním soudem v Pardubicích je rozvedena více než třetina manželství z celkového objemu rozvodů v Pardubickém kraji, což koresponduje se skutečností, že Pardubice jsou největším okresem v kraji. Každý z okresů má více než 100 000 obyvatel a ve všech se rok od roku zvyšuje počet uzavřených sňatků (vyjma Chrudimi v roce 2006). U rozvodů je situace jiná, počty rozvodů v jednotlivých letech různě kolísají. V každém roce je vždy zaznamenáno více sňatků než rozvodů. Hrubá míra rozvodovosti v jednotlivých okresech ukazuje, že v Pardubickém kraji je tato míra nejvyšší (viz. Tabulka 3).

Tabulka 2: Rekapitulace rozvodů v letech 2003-2006 v České republice, Pardubickém kraji a u Okresního soudu v Pardubicích

Rozvody	2003	2004	2005	2006
Česká republika	32 936	33 060	31 288	31 415
z toho: Pardubický kraj	1 433	1 463	1 417	1 330
z toho: OS Pardubice	547	506	511	507⁸

Zdroj: Český statistický úřad, Statistická ročenka Pardubického kraje

⁸ Při porovnání počtu rozvedených manželství z „Hlášení o rozvodu“ u Okresního soudu v Pardubicích se statistickými ročenkami Pardubického kraje 2003 a 2007 jsem zjistila, že data, týkající se počtu rozvodů u Okresního soudu v Pardubicích, nesouhlasí s daty získanými vlastní analýzou statistických listů. V roce 2003 data ČSÚ vykazují o 1 rozvod více, v roce 2004 o 3 rozvody méně, v roce 2005 o 64 rozvodů méně a v roce 2006 o 8 rozvodů méně. Předpokládám, že skutečnost, že v následujících tabulkách pracuji s daty zjištěnými analýzou statistických listů „Hlášení o rozvodu“, ze kterých je zřejmé, že k takovému počtu rozvodů skutečně došlo, se setká s pochopením. Kde vznikl informační nesoulad, se mi nepodařilo zjistit patrně proto, že až do roku 2006 byly listy „Hlášení o rozvodu“ vyplňovány úředníky **ručně** a vždy k 15. a poslednímu dni v měsíci odesílány poštou ke Krajskému soudu v Hradci Králové. Od roku 2007 jsou tato hlášení vyplňována prostřednictvím PC programu a odesílána elektronickou cestou přímo Českému statistickému úřadu v Praze. V současné době tedy není možné, aby k takové nesrovnalosti došlo.

Tabulka 3: Počty obyvatel, sňatků a rozvodů v letech 2003-2006 v jednotlivých okresech Pardubického kraje

CHRUDEM	2003	2004	2005	2006
obyvatelé	104 707	104 602	104 575	104 784
sňatky	435	470	492	465
rozvody	247	300	285	241
hrubá míra rozvodovosti	2,36	2,87	2,72	2,30
PARDUBICE	2003	2004	2005	2006
obyvatelé	159 910	159 981	160 931	162 175
sňatky	757	779	810	923
rozvody	548	503	447	499
hrubá míra rozvodovosti⁹	3,43	3,14	2,78	3,08
SVITAVY	2003	2004	2005	2006
obyvatelé	102 106	101 940	101 827	101 839
sňatky	470	477	488	492
rozvody	218	260	260	236
hrubá míra rozvodovosti	2,14	2,55	2,55	2,32
ÚSTÍ n. ORLICÍ	2003	2004	2005	2006
obyvatelé	138 944	138 762	138 691	138 953
sňatky	598	617	678	723
rozvody	420	400	425	354
hrubá míra rozvodovosti	3,02	2,88	3,06	2,55

Zdroj: ČSÚ: Statistická ročenka Pardubického kraje

Samotné „Hlášení o rozvodu“ obsahuje tyto údaje: kdo podal rozvodový návrh (muž/žena), počet jednání, výsledek řízení obsahující sdělení zda manželství bylo

⁹ Hrubá míra rozvodovosti je nejjednodušším ukazatelem rozvodovosti a je definovaná jako podíl rozvodů na 1000 obyvatel středního stavu [Kalibová 1997: 32].

rozvedeno či nerozvedeno, dále údaj o počtu nezletilých dětí z manželství, poslední společné trvalé bydliště manželů, jejich data narození, státní občanství, nejvyšší vzdělání, pořadí rozvodu a v neposlední řadě příčiny rozvratu manželství na straně muže a na straně ženy. Nutno uvést, že tato hlášení jsou anonymní, neboť jména rozvedených manželů neobsahují.

Co se týče příčiny rozvratu manželství, uvádí se základní (prvotní) okolnost, z níž ostatní zjištěné příčiny rozvratu vyplynuly.

Obce spadající do obvodu Okresního soudu v Pardubicích, jehož sídlem je město Pardubice, přesně vymezuje zákon o soudech a soudcích.¹⁰

4.1. Výsledek řízení

Každá žádost o rozvod manželství rozvodem skončit nemusí. V letech 2003 – 2006 bylo u Okresního soudu v Pardubicích podáno **2 363 žalobních návrhů** o rozvod manželství. Z těchto návrhů jich **292 (12%)** skončilo ***jinak než rozvodem***.

Mezi ***jiné*** způsoby ukončení rozvodového řízení patří:

1. **zamítnutí** žalobního návrhu;
2. řízení je ukončeno **jinak**;
3. řízení je ukončeno **po přerušení**;
4. žalobní rozvodový návrh je **vzat zpět**,
5. vyslovení **neplatnosti** manželství.

¹⁰ Příloha č. 3 k zákonu č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích).

Barchov, Bezděkov, Borek, Brloh, Břehy, Bukovina nad Labem, Bukovka, Býšť, Časy, Čeperka, Čepí, Černá u Bohdanče, Dašice, Dolany, Dolní Roveň, Dolní Ředice, Dříteč, Dubany, Hlavečník, Holice, Holotín, Horní Jelení, Horní Ředice, Hostovice, Holotín, Horní Jelení, Horní Ředice, Hostovice, Hrobice, Choltice, Choteč, Chrtínky, Chvaletice, Chvojenc, Chýšť, Jankovice, Jaroslav, Jedousov, Jenikovice, Jezbořice, Kasalice, Kladruby nad Labem, Kojice, Kostěnice, Kříčeň, Kunětice, Labské Chrčice, Lány u Dašic, Lázně Bohdaneč, Libišany, Lipoltice, Litošice, Malé Výkleky, Mikulovice, Mokošín, Moravice, Moravany, Němčice, Neratov, Opatovice nad Labem, Ostřešany, Ostřežim, Pardubice, Plch, Poběžovice u Holic, Poběžovice u Přelouče, Podůlšany, Pravy, Přelouč, Přelovice, Přepychy, Ráby, Radhošť, Rohovládová Bělá, Rohoznice, Rokytno, Rybitví, Řečany nad Labem, Selmice, Semín, Sezemice, Slepotice, Sopřeč, Sovolusky, Spojil, Srch, Srnojedy, Staré Hradiště, Staré Jesenčany, Staré Ždánice, Starý Mateřov, Stěblová, Stojice, Strašov, Svinčany, Svojsice, Tetov, Trnávka, Trusnov, Třebosice, Turkovice, Týniště, Uhersko, Úhřetická Lhota, Újezd u Přelouče, Újezd u Sezemic, Urbanice, Valy, Vápno, Veliny, Veselí, Vlčí Habřina, Voleč, Vysoké Chvojno, Vyšehněvice, Zdechovice, Žáravice a Živanice.

1. Důvodem k zamítnutí návrhu o rozvod manželství může být zjištění lehkomyšlného poměru k manželství, zájem nezletilých dětí, krátké nezávažné narušení manželství, či odstranění příčin narušujících manželství. U Okresního soudu v Pardubicích byly během čtyř zkoumaných let zamítnuty pouze **dvě** žádosti o rozvod manželství.¹¹

2. Řízení nazvané pro statistické účely jako **řízení ukončené jinak** představuje situaci, kdy např. jeden z účastníků zemře (nejedná se o časté případy).

Mezi nejpočetnější skupinu řízení ukončeného jinak patří především řízení o rozvod manželství, o kterých soud nerozhodoval rozsudkem o rozvodu, neboť účastník na výzvu soudu nedoplnil a neupřesnil neúplné, nesrozumitelné či neurčité podání a soud usnesením rozhodl, že řízení se zastavuje. V praxi se také může stát, že návrh na rozvod manželství podají oba manželé, pak soud nemůže ve věci rozvodu manželství rozhodnout.

3. Řízení zaniklé po přerušení je řízení, kdy soud po dohodě účastníků řízení přeruší a v řízení pokračuje na návrh po uplynutí tří měsíců. Není-li návrh na pokračování podán do jednoho roku, soud řízení zastaví.

4. Zpětvzetí návrhu lze učinit ještě před jednáním ve věci samé, i v průběhu jednání, i poté co je manželství rozvedeno a účastníci si ponechají lhůtu na odvolání. Dokud rozsudek nenabude právní moci, je možné vzít žalobu o rozvod zpět.

5. Neplatnost manželství může být způsobena nedostatečným věkem manželů, dvojím manželstvím nebo duševní poruchou.

¹¹ V prvním případě sice účastníci měli pravomocný rozsudek o výchově a výživě dítěte, měli i dohodu o vypořádání majetkových vztahů, dokonce se oba rozvést chtěli, nesplnili však podmínku, že spolu nejméně šest měsíců nežijí. Bylo prokázáno, že společně žijí, společně hradí náklady na vedení domácnosti, společně se starají o dítě a společně trávili dovolenou. Dále bylo prokázáno, že manželství neplní pouze funkci biologickou, zatímco ekonomická a výchovná funkce plněna je. Proto nelze říci, že obnovení manželského soužití nemůže být očekáváno. Případný rozvod by tedy byl i v rozporu se zájmy nezletilého dítěte.

Ve druhém případě se žena rozvádět nechtěla, popírala manželovy argumenty ohledně toho, že společná domácnost není vedena. Soud vzal její tvrzení ohledně společného vedení domácnosti a případné citové újmy dítěte za prokázána, neboť bylo zjištěno, že společně trávili dovolenou a manželství plní funkci ekonomickou i výchovnou. I tato žádost byla tedy zamítnuta z důvodu silné citové vazby dítěte k otci a dále proto, že žalovaná má k žalobci stále citový vztah a lze tedy očekávat obnovení manželského soužití.

K prvnímu případu je třeba poznamenat, že toto manželství stále trvá. Ve druhém případě podal muž po třech letech znovu návrh na rozvod a toto manželství bylo rozvedeno, když jako příčina rozvratu manželství byla prokázána nevěra na straně muže.

Ke všem způsobům ukončení rozvodového řízení u Okresního soudu v Pardubicích (vyjma vyslovení o neplatnosti manželství) došlo.

Tabulka 4: Způsoby ukončení návrhů na rozvod v letech 2003-2006 u Okresního soudu v Pardubicích

Způsoby ukončení podaných návrhů na rozvod	2003	2004	2005	2006	celkem	podíl v %
podané návrhy	621	578	580	584	2 363	100
z toho:						
rozvedeno	547	506	511	507	2 071	87,64
zamítnuto	1	1	0	0	2	0,08
ukončeno jinak	9	10	5	19	43	1,82
ukončeno po přerušení	5	10	9	5	29	1,23
zpětvzato	59	51	55	53	218	9,22

Z tabulky č. 4. „Způsoby ukončení návrhů na rozvod“ je zřejmé, že mezi jiné případy ukončení řízení nejčastěji patří **zpětvzetí návrhu**. Celých devět procent manželů vzalo žádost o rozvod zpět. Účastníci řízení jsou v jednacím síni ještě před zahájením jednání ve věci samé soudcem poučeni o možnosti řešit věc dohodou a dále o možnosti přerušit řízení. Jak je z tabulky patrné, institut zpětvzetí žalobního návrhu je využíván v mnohem větší míře než možnost přerušení řízení. Někteří soudci poznají, jak „naléhavé“ je rozhodnutí účastníků řešit manželské neshody právní cestou, a proto pokud nejsou manželé naprosto jistě přesvědčeni o rozvodu jako o jediném možném způsobu vyřešení svých problémů, podaří se soudci manžele přesvědčit o tom, že ještě mají šanci vyřešit své problémy mimosoudní cestou.

4.2. Podíl návrhů na rozvod podaných muži a ženami

Tabulka 5: Podíl návrhů na rozvod podaných mužem či ženou v letech 2003 -2006 u Okresního soudu v Pardubicích

Rok	2003		2004		2005		2006		muži	ženy
Návrh	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	celkem	celkem
podal/a	199	348	168	338	194	317	175	332	736	1 335
podíl v %	36%	64%	33%	67%	38%	62%	35%	65%	36%	64%
celkem	547		506		511		507		2 071	

Z tabulky vyplývá, že z celkového počtu návrhů, které v letech 2003-2006 skončily rozvodem (2 071), jich 736 podali muži a 1 335 ženy. To znamená, že se potvrdil předpoklad, že ženy podávají návrhy na rozvod častěji než muži.

V literatuře jsem neobjevila žádné uspokojivé zdůvodnění tohoto jevu. Domnívám se, že vzhledem k „tradičnímu“ rozdělení rolí muže a ženy v manželství je žena v postavení vytíženějšího partnera kvůli péči o rodinu, domácnost a dítě. Muž má více prostoru pro využití volného času a má tedy více možností k únikům z problémů a konfliktů, které mezi partnery vznikají. Proto je to muž, kdo déle setrvává v problémovém manželství, aniž by řešil nastalou situaci rozvodem. Vyjma těch případů, kdy si najde novou partnerku a je v mnoha případech touto ženou nucen situaci řešit rozvodem. Naopak je to žena (manželka), která touto situací stále více strádá, aniž by měla možnost úniku (vzhledem k péči o rodinu), a proto je to ona, která častěji volí radikální řešení – tedy rozvod, neboť jiné východisko již nenachází.

Během čtyř zkoumaných let podaly ženy u Okresního soudu v Pardubicích 64 % návrhů a muži 36 % návrhů. V jednotlivých letech se tyto průměry výrazně nelišily a jejich poměr odpovídá údajům za celou ČR.

4.3. Nejvyšší dosažené vzdělání

V případě nejvyššího dosaženého vzdělání se pro statistické účely hodnotí čtyři základní typy vzdělání: základní, střední bez maturity (včetně vyučení), střední s maturitou a vysokoškolské.

Tabulka 6: Nejvyšší vzdělání manželů v letech 2003-2006 u Okresního soudu v Pardubicích

V z d ě l á n í	2003	2004	2005	2006	celkem
Muž - střední bez maturity Žena - střední bez maturity	166	136	149	149	600
Muž - střední s maturitou Žena - střední s maturitou	86	75	78	90	329
Muž - střední bez maturity Žena - střední s maturitou	83	83	82	79	327
Muž - střední s maturitou Žena - střední bez maturity	51	44	48	47	190
Muž - vysokoškolské Žena - střední s maturitou	26	31	29	31	117
Muž - střední bez maturity Žena - základní vzdělání	29	25	26	22	102
Muž - vysokoškolské Žena - vysokoškolské	30	21	29	19	99
Muž - střední s maturitou Žena - vysokoškolské	24	27	16	16	83
Muž - základní vzdělání Žena - střední bez maturity	11	18	15	17	61
Muž - základní vzdělání Žena - základní vzdělání	12	20	13	10	55
Muž - střední s maturitou Žena - základní vzdělání	10	10	7	5	32
Muž - základní vzdělání Žena - střední s maturitou	8	3	7	5	23
Muž - vysokoškolské Žena - střední bez maturity	5	4	5	8	22
Muž - střední bez maturity Žena - vysokoškolské	4	6	4	7	21
Muž - vysokoškolské Žena - základní vzdělání	2	1	3	2	8
Muž - základní vzdělání Žena - vysokoškolské	0	2	0	0	2
C e l k e m	547	506	511	507	2071

Z tabulky je zřejmé, že nejčastěji se rozvádějí lidé se stejným vzděláním nebo odlišným maximálně o jeden stupeň. Nejvíce rozvedených párů mělo střední vzdělání bez maturity – jednalo se o 29 % z celkového počtu rozvodů. Toto zjištění

koresponduje se vzdělanostní strukturou naší populace, ve které jsou lidé s tímto vzděláním nejpočetnější skupinou. Na druhém a třetím místě (16 %) jsou oba rozvedení se středním vzděláním s maturitou a muži se středním vzděláním bez maturity a ženy se středním vzděláním s maturitou.

9 % z celkového počtu rozvedených představují muži se středním vzděláním s maturitou a ženy se středním vzděláním bez maturity. V případě 22 vysokoškolsky vzdělaných mužů došlo k rozvodu s ženami se středním vzděláním bez maturity, na straně opačné se jednalo o 21 rozvodů žen s VŠ vzděláním s muži bez maturity. V případě vysokoškolsky vzdělaného muže, který se rozvedl se ženou se základním vzděláním (tedy největší vzdělanostní rozdíl), bylo zjištěno pouze 8 případů; v opačném poměru vzdělání to byly pouze 2 případy. Pouze u 46 rozvedených párů měly ženy vyšší vzdělání než muži. Dá se tedy říci, že vzdělanostní úroveň mezi rozvádějícími se muži a ženami byla v zásadě stejná.

4.4. Nezletilé děti z manželství

Podle údajů ČSÚ v případě počtu nezletilých dětí z rozvedených manželství v rámci ČR dlouhou dobu na prvním místě dominovaly rozvody s jedním nezletilým dítětem, a to od roku 1970 až do roku 2000, kdy toto místo zaujaly rozvody s žádným nezletilým dítětem. Od této doby, až do současnosti převažují rozvody s žádným nezletilým dítětem. Tato situace je zřejmě způsobena tím, že v mnoha manželstvích se do rozvodu žádné nezletilé dítě nenarodilo, klesá plodnost, hodně manželství se rozvádí až poté, co jejich děti dosáhnou věku zletilosti a přibývá manželství, která jsou plánovaně bezdětná.

Tabulka 7: Počet nezletilých dětí z rozvedených manželství v letech 2003-2006 u OS Pardubice

Počet nezl. dětí	2003	2004	2005	2006	Celkem
0	200	174	187	188	749
1	188	209	184	192	773

2	147	117	128	112	504
3	7	5	12	14	38
4	3	1	0	1	5
5	1	0	0	0	1
6	0	0	0	0	0
7	1	0	0	0	1
Celkem	547	506	511	507	2071

V případě rozvodů u Okresního soudu v Pardubicích však bylo rozvedeno nejvíce manželství, ve kterých v době rozvodu žilo jedno nezletilé dítě. Pravdou ale je, že manželství, ve kterých v době rozvodu nežilo žádné nezletilé dítě, bylo téměř stejné množství. Z 2071 rozvedených manželství jich bylo 749 rozvedeno (**36 %**), když v rodině nežilo **žádné nezletilé dítě**; v 773 manželstvích (**37 %**) žilo v době rozvodu **jedno nezletilé dítě** a v 504 případech (**24 %**) se jednalo o rozvedená manželství se **dvěma nezletilými dětmi**.

4.5. Pořadí rozvodu manželství

V celých 71 % případů se jednalo o oboustranně první rozvod. **9 %** rozvedených se oboustranně rozvedlo podruhé, taktéž **9 %** rozvodů připadlo na manželství, do kterých **muž** vstupoval již jednou rozvedený – žena se rozváděla poprvé. **7 %** představovaly rozvody, kdy muž se rozváděl poprvé a žena podruhé. V **5 %** rozvodů se jednalo o případy, kdy se jeden z manželů rozváděl potřetí.

Z tabulky je též zřejmé, že muži po svém prvním rozvedeném manželství vstupovali do dalšího manželství s ženou, u které šlo o první manželství o něco častěji (176 případů), než je tomu v opačném případě (136 případů). O zbývajících rozvodech, kdy se jeden z manželů rozváděl již počtvrté, můžeme říci, že představovaly pouze **0,4 %** z celkového množství. Nebyl zaznamenán ani jeden rozvod v pořadí pátý, pouze jeden muž si prošel rozvodovou procedurou pošesté – u jeho ženy šlo o druhý rozvod. „Opakované manželství je shledáváno vesměs

o něco málo náchylnějším k rozvodu než manželství první, a čím vyšší pořadí uzavřeného manželství, tím silnější je tato tendence“ [Možný; 2006: 224].

Tabulka 8: Pořadí rozvodu manželů v letech 2003-2006 u Okresního soudu v Pardubicích

Pořadí rozvodu muž e	Pořadí rozvodu žen y	2003	2004	2005	2006	celkem
1.	1.	391	353	379	344	1467
2.	2.	41	51	42	52	186
2.	1.	44	48	44	40	176
1.	2.	43	33	27	33	136
3.	2.	11	5	2	14	32
2.	3.	4	4	7	6	21
1.	3.	1	4	5	6	16
3.	1.	6	5	1	3	15
3.	3.	4	2	2	5	13
1.	4.	1	1	0	0	2
4.	2.	0	0	0	2	2
3.	4.	0	0	1	0	1
2.	4.	0	0	1	0	1
4.	1.	1	0	0	0	1
4.	3.	0	0	0	1	1
6.	2.	0	0	0	1	1
celkem		547	506	511	507	2071

4.6. Délka trvání manželství

Tabulka 9: Délka trvání manželství v letech 2003-2006 u Okresního soudu v Pardubicích

Trvání manželství v letech	2003	2004	2005	2006	Celkem
0 až 4	104	79	88	87	358
5 až 9	122	113	116	112	463
10 až 14	125	107	100	102	434
15 až 19	89	75	87	91	342
20 až 24	54	69	60	58	241
25 až 29	33	35	32	34	134
30 až 34	13	19	20	11	63
35 až 39	4	5	5	6	20
40 až 44	0	3	3	4	10
45 a více	3	1	0	2	6
Celkem	547	506	511	507	2071

Z tabulky vyplývá, že nejvíce se u Okresního soudu v Pardubicích rozváděli manželé po 5 až 9 letech trvání manželství (22 %), přičemž i interval 0 – 4 roky je silně zastoupen. Pro úplnost dodávám, že manželství, která trvala 0 – 1 rok, bylo zaznamenáno pouze 50 (2,4%). I období, kdy se manželé rozváděli po 10 až 14 letech trvání manželství, je výrazně zastoupeno (21 %). Též rozvody po více než 20 letech soužití jsou zastoupeny významně. Ostatně tento závěr koresponduje i s konstatováním Kuchařové: „Vzrůstá dokonce i počet rozvodů manželství lidí středního a staršího věku, zejména trvajících 15 a více let. Jestliže rozvody v mládí ohrožují zdravý vývoj dětí, rozvody pozdější zvyšují počty osaměle žijících seniorů“ [Kuchařová 2003: 47]. V tomto výzkumu představují manželství rozvedená po 15 až 19 letech z celkovému objemu 16,5 %. Po dvaceti a více letech společného soužití bylo rozvedeno téměř 23 % účastníků. K tomu Novák uvádí, že „během posledních deseti let dvojnásobně vzrostl počet rozvodů u párů, jež jsou spolu více než 24 let“ [Novák; 2007: 15].

V případech manželství rozvedených po 30 a více letech jsem se zaměřila i na příčiny rozvratu těchto manželství a na pořadí rozvodu.

Možný [2006] uvádí, že „čím déle manželství trvá, tím méně pravděpodobněji se rozvede“. Současně ale upozorňuje na výjimku, kterou jsou tzv. bilanční rozvody, kdy manželé po zletilosti dětí mohou zjistit, že už k sobě nejsou ničím poutáni. [Možný 2006: 210]. Jedná se o rozvody po osmnácti letech a více, z praktických důvodů však byly zkoumány pouze rozvody po třiceti a více letech manželství.

Bylo zjištěno, že u 46 % manželství byly jako příčiny rozvratu manželství zjištěny oboustranné ostatní příčiny, ve 35 % oboustranné rozdíly povah, názorů a zájmů a v 10 % šlo o nevěru na straně muže, u ženy zavinění zjištěno nebylo. Ostatní případy zahrnovaly jeden případ nevěry na straně ženy (u muže bez zavinění), dva případy alkoholu na straně muže (žena bez zavinění), dva případy nezájmu o rodinu na straně muže (žena bez zavinění), jeden případ nezájmu o rodinu ze strany ženy (muž bez zavinění) a jeden případ alkoholismu na straně muže i na straně ženy. Alkoholismus u obou manželů byl z celkového počtu 2 071 rozvodů pouze jeden.

V 91 % bilančních rozvodů (po třiceti a více letech) se jednalo o oboustranně první rozvod manželství, když pouze v sedmi případech šlo u druhý rozvod u muže (u ženy o první) a ve dvou případech se jednalo o oboustranně druhý rozvod.

Tabulka 10: Nejčtenější případy trvání manželství v letech 2003-2006 u Okresního soudu v Pardubicích

Pořadí podle četnosti	Trvání manželství v letech	Počet případů
1.	3	109
2.	5	108
3.	4	102
4.	11	95
5.	12	92
6.	9	88
7.	13	85
8.	8	83
9.	14	82
10.	10	80

Z této tabulky vyplývá, že manželé se nejvíce rozváděli po třech, čtyřech a pěti letech manželství, následují rozvody po 11 a 12 letech. To dokládá i Možný: „Nejvíce manželství se rozvádí ve třetím až pátém roce svého trvání“ [Možný 2006: 223].

4.7. Věkový rozdíl manželů

Co se věkového rozdílu týče, definuje Novák dvě dominující teorie ovlivňující volbu partnera. První je teorie podobnosti založená na shodných rysech a obdobných charakteristikách, kde významnou roli představuje podobnost vrstevnická, neboť obdobný věk zaručuje podobné životní zkušenosti a prožitky. Na druhé straně existuje i námitka, že v takovémto vztahu se může vyskytnout absence nových impulsů. Druhá teorie oproti první vychází z předpokladu, že protiklady se přitahují a především v počátku vztahu je tato rozdílnost kladným elementem. A konečně teorie, která obsahuje prvky obou předchozích, je teorie komplementarity, spočívající v doplňujících se protikladech [Novák 2007: 23-24].

Tabulka 11: Věkový rozdíl rozvedených manželů v letech 2003-2006 u Okresního soudu v Pardubicích

Rozdíl v letech	2003	2004	2005	2006	Celkem
stejný	54	56	77	50	237
1	103	94	110	96	403
2	84	85	66	62	297
3	79	60	55	64	258
4	55	47	54	65	221
5	54	43	37	44	178
6	30	34	32	29	125
7	23	19	27	23	92
8-10	29	39	26	43	137
11-13	16	14	13	16	59
14-16	13	6	11	10	40
17-19	2	3	2	2	9
20-22	1	2	0	1	4
25-27	3	3	0	1	7
29-30	1	0	0	1	2
33-34	0	1	1	0	2
Celkem	547	506	511	507	2071

Tato tabulka byla zpracována bez ohledu na skutečnost, zda byl muž starší než žena či naopak. Co se týče **věkového rozdílu** mezi rozvedenými manžely, bylo zjištěno, že absolutně **nejčastější věkový rozdíl** byl **jeden rok (19,46%)**. Tuček uvádí, že nejběžnější věkový rozdíl mezi partnery je kolem dvou let a že se jedná o dlouhodobě platné zjištění [Tuček 2003: 245]. U Okresního soudu v Pardubicích 2 071 rozvedených manželských párů představovalo **31 %** těch, kde byl **věkový rozdíl 0-1 rok**. Dalším nejčastějším věkovým rozdílem byl rozdíl **dvouletý (14,34 %)**, **tříletý (12,46 %)**, **žádný – tj. stejný ročník narození 11,44 %**, pětiletý (8,59 %) a šestiletý (6,04 %).

Od sedmiletého věkového rozdílu se četnost začíná výrazně rovnoměrně snižovat, což je dáno tím, že manželství s takovým věkovým rozdílem mezi partnery nejsou častá. Výjimka byla zaznamenána pouze u třináctiletého věkového rozdílu partnerů, když u těchto bylo zjištěno více rozvodů než u manželů s jedenáctiletým a dvanáctiletým věkovým rozdílem. Celkem v **15,40 %** případů bylo zjištěno, že **muži byli mladší než jejich ženy**, což znamená, že v **84,60 %** případů byly ženy mladší než jejich partneři. V případě mladších mužů šlo ve více jak třetině případů pouze o jednoletý věkový rozdíl. V 64 případech byli muži mladší o 2 roky, v 36 případech o tři roky, ve 26 případech o 4 roky a v 23 případech o pět let. Další věkové rozdíly mužů mladších než jejich ženy byly již obsaženy pouze v malém počtu. Sedm mužů bylo mladších o devět let, dva muži mladší o deset let, tři muži mladší o třináct a stejný počet mužů mladších o čtrnáct let.

Největší věkový rozdíl mladšího muže byl o devatenáct let. V tomto případě bylo v době rozvodu muži (návrh na rozvod podal on) 33 let, manželce 52 let; u něho šlo o první rozvod, u ní o rozvod druhý; on měl vzdělání střední s maturitou, ona střední bez maturity; z manželství se nenarodilo žádné dítě; manželé se rozvedli po šesti letech soužití a příčinou rozvratu manželství byly rozdílné povahy, názory a zájmy.¹²

¹² Do protokolu se žena vyjádřila tak, že ona věci v životě plánuje a myslí na budoucnost, protože už má vnoučata, její manžel žije jen pro dnešek a co bude zítra ho nezajímá.

4.8. Příčiny rozvratu manželství

Možný k příčinám a korelátům rozvodu uvádí, že pokusy o jejich vysvětlení jsou trojí povahy:

a) teorie studující rozvodovost jako charakteristický jev pozdních moderních společností pokoušející se vysvětlit dynamiku růstu rozvodovosti;

b) teorie zaměřené na objasnění vnitřních mechanismů vedoucích k rozvodům, pokoušející se modelovat a vysvětlit proces rozkladu manželství;

c) výzkumy hledající koreláty či prediktory rozvodu, když jde většinou o empirické úsilí identifikovat proměnné, jež významně korelují s rozvodovým chováním.

Příčiny růstu rozvodovosti jsou komplexním a nejednoznačným fenoménem. „Pro jevy takové úrovně obecnosti a komplexnosti nemáme vesměs spolehlivé vysvětlující teorie, aspoň pokud trváme na požadavku jejich empirické falzifikovatelnosti. Nabízejí se spíše obecné hypotézy, v nichž bylo dosaženo shody“ [Možný 2006: 212].

K příčinám rozvratu manželství je nutno uvést, že se zjišťují vždy zvláště na straně muže a na straně ženy. Na manželství i jeho rozpad jsou vždy dva, v názorech na příčiny rozpadu manželství se ale mohou jejich názory lišit. Z následující tabulky je patrné, že na prvních dvou místech jsou příčiny obsahující pojem „oboustranné“, což stručně řečeno znamená, že došlo k dohodě ohledně příčiny rozvratu manželství.

K následujícímu třídění příčin rozvratu manželství je třeba dále uvést, že se jedná o třídění podrobné, vycházející z analýzy „Hlášení o rozvodu“, kdy jsou vždy příčiny zohledňovány u jednoho rozvedeného páru najednou (bez vzájemného oddělení). S takovýmto tříděním se ve výstupech Českého statistického úřadu neseťkáme, neboť tam jsou po výsledné sumarizaci příčiny mužů a žen odděleny.

Tabulka 12: Příčiny rozvratu manželství na straně muže a ženy v letech 2003-2006 u Okresního soudu v Pardubicích

Příčiny rozvratu manželství	2003	2004	2005	2006	celkem
Oboustranné ostatní příčiny (nesporný rozvod, finanční důvody)	322	274	278	263	1137
Oboustranná rozdílnost povah, názorů a zájmů	157	152	165	168	642
Muž - nevěra Žena - zavinění nezjištěno	16	30	21	23	90
Muž - alkoholismus Žena - zavinění nezjištěno	17	14	9	9	49
Muž - zavinění nezjištěno Žena - nevěra	4	8	6	7	25
Muž - zlé nakládání, odsouzení pro trestný čin Žena - zavinění nezjištěno	7	2	8	5	22
Muž - ostatní příčiny Žena - zavinění nezjištěno	2	4	6	5	17
Muž - nezájem o rodinu Žena - zavinění nezjištěno	3	3	3	4	13
Muž - nevěra Žena - ostatní příčiny	3	3	1	3	10
Oboustranné sexuální neshody	3	2	2	1	8
Muž - ostatní příčiny Žena - nevěra	3	1	2	2	8
Oboustranně neuvážený sňatek	0	4	2	1	7
Oboustranná nevěra	0	2	3	1	6
Muž - zavinění nezjištěno Žena - alkoholismus	2	2	0	2	6
Muž - alkoholismus Žena - ostatní příčiny	1	1	2	1	5
Muž - zlé nakládání, odsouzení Žena - ostatní příčiny	0	0	0	4	4
Muž - zavinění nezjištěno Žena - ostatní příčiny	0	2	0	1	3
Muž - zavinění nezjištěno Žena - nezájem o rodinu	1	1	0	1	3
Muž - nezájem o rodinu Žena - ostatní příčiny	1	0	1	0	2
Muž - ostatní příčiny Žena - zdravotní důvody	1	0	1	0	2
Muž - zavinění nezjištěno Žena - zdravotní důvody	1	0	1	0	2
Muž - zdravotní důvody Žena - zavinění nezjištěno	2	0	0	0	2
Muž - zlé nakládání, odsouzení Žena - nevěra	0	0	0	2	2
Muž - zdravotní důvody Žena - nevěra	0	1	0	0	1
Muž - alkoholismus					

Žena - alkoholismus	0	0	0	1	1
Muž - alkoholismus					
Žena - nevěra	0	0	0	1	1
Muž - nevěra					
Žena - zdravotní důvody	0	0	0	1	1
Muž - zdravotní důvody					
Žena - ostatní příčiny	0	0	0	1	1
Muž - ostatní příčiny					
Žena - nezáměr o rodinu	1	0	0	0	1
Muž - nezáměr o rodinu					
C e l k e m	547	506	511	507	2071

Z celkového počtu rozvodů celých **55 %** představují rozvody, u kterých byly za příčinu rozpadu manželství označeny **oboustranné ostatní příčiny**. Tato příčina rozpadu manželství je ve statistických ročenkách označena jako **ostatní** příčiny a každý, kdo není do této problematiky zasvěcen, je jistě překvapen, proč právě tato nic nevyovídající příčina je tak silně zastoupena. Je to tím, že do této kategorie spadají rozvody tzv. **nesporné**, kdy se účastníci dohodnou, k soudu přinesou rozsudek o dětech, dohodu o majetku a soud příčiny rozvratu nezjišťuje. Praxe ukázala, že účastníci před soudem též uvádějí jako hlavní příčinu rozvratu svého manželství *finanční neshody*. Finanční důvody však ve statistickém hlášení jako příčina rozvratu nefigurují a po dohodě úřadů jsou uváděny v kategorii ostatních příčin. I tato skutečnost však přispívá ke statistickým nepřesnostem, neboť finanční důvody by si jako příčina rozpadu manželství jistě samostatnou statistickou kategorií zasloužily. Další možností jsou případy, kdy účastníci vyloučí všechny statisticky pojmenované příčiny (nebo uvedou téměř všechny) a za příčinu se označí ostatní příčiny.

O **oboustranně rozdílných povahách, názorech a zájmech** již proběhlo mnoho diskuzí, jelikož zejména odborná veřejnost zastává názor, že rozdílné povahy a názory rozhodně nejsou v manželství tím, co by mu výrazněji škodilo. Přesto se **31 %** rozvádějících dohodlo na tom, že příčinou rozvratu jejich manželství jsou právě tyto rozdílnosti. Zajímavě svůj názor na rozdílné povahy popisuje Plaňava, když říká: **„Rozdílné jsou povahy dvou lidí vždy, i když jsou si podobní. Platila-li by rozdílnost povah jako příčina rozpadu manželství, pak by to byl důvod k rozvodu každého manželství.** Samotná rozdílnost povah bývá pro soužití spíše kladem než

záporem. Nanejvýš by se mohlo mluvit o neslučitelnosti povahových rysů“ [Plaňava 1994: 36, (tučně J.Č.)]. Ten, kdo toto statistické pojmenování příčiny rozvratu manželství vymyslel, jistě tuto formulaci pečlivě zvažoval a evidentně ji lidé také považují za nejužitečnější pro označení důvodu konce svého manželství. Je obecně známé, že manželství je věcí kompromisů, tolerance a pochopení. Je-li však těchto aspektů držících manželství pohromadě málo a nelze-li jejich prostřednictvím vyladit jisté nesoulady v povahách, názorech a zájmech, pak nezbyvá, než konstatovat, že manželství zřejmě musí zaniknout pro tyto důvody.

K tomu je třeba poznamenat, že pokud účastníci nestihnou nebo nemohou uzavřít dohodu dle § 24a zákona o rodině a nechtějí prokazovat skutečnou příčinu rozvratu manželství, dochází v praxi často k případům, kdy se shodnou na tvrzení, že příčinou rozvratu jejich manželství je rozdílnost povah, názorů a zájmů. Žádnou další příčinu pak ani netvrdí, ani neprokazují a soud toto nesporné tvrzení považuje v rozsudku za skutkové zjištění.¹³ Soud tímto postupem respektuje snahu účastníků, aby rozvodové řízení bylo pro účastníky co nejméně „bolestné“. U účastníků pak skutečně dochází k velké úlevě, když jiné (skutečné) příčiny rozvratu manželství prokazovat nemusí. Rádi se shodnou na obligátních „rozdílných povahách, názorech a zájmech“. Účastníci, kteří díky takovému způsobu pojetí soudního projednání odcházejí po dvaceti minutách ze soudní síně s pravomocným rozsudkem, jsou jistě rádi, že nepříjemný pobyt u soudu přežili bez větší psychické újmy. Na druhé straně jsou i soudci, kteří příčiny rozvratu manželství zkoumají velmi důkladně, pokud je zřejmé, že účastníci se nedohodli a příčina rozvratu manželství musí být jednoznačně definována a prokázána.

Jelikož je ale více těch, kteří se dohodnou, paradoxně narážíme na problém týkající se rozvodové statistiky. Je taková statistika potom k něčemu, má vůbec nějakou vypovídací hodnotu, zůstanou-li skutečné příčiny rozvratu manželství skryty ve vědomí účastníků? Když soud napomáhá „bezbolestnému“ průběhu rozvodového jednání tím, že vede účastníky ke shodným tvrzením ohledně skutkového zjištění, pak se nabízí odpověď, že statistika nemůže být objektivní. Dá se pak říct, že veškeré

¹³ V § 120 odst. 4 zák. č. 69/2001 Sb., občanského soudního řádu, se o důkazní povinnosti říká, že *soud může též vzít za svá skutková zjištění shodná tvrzení účastníků.*

zjištěné příčiny rozvratu manželství pramenily většinou ze skutečnosti, že manželé se nedokázali dohodnout na tom, co je příčinou rozvratu jejich manželství. Na druhou stranu je nutné poznamenat, že rozvodové statistiky jsou jedna věc a dobré vztahy mezi lidmi věc druhá. A pro život jsou nepochybně důležitější právě dobré vztahy, zvláště dokáží-li tyto dobré vztahy vydržet i po rozvodu.

Třetí místo nejčastějších příčin rozvratu manželství představuje **nevěra na straně mužů (4%)**. Mužská nevěra byla za příčinu rozvratu označena v **90 manželstvích**, ve kterých **na straně ženy příčina** rozvratu manželství zjištěna **nebyla**. Sečteme-li všechny případy prokázaných nevěr, z 2 071 rozvodů šlo celkově o 107 nevěr na straně muže a 40 nevěr na straně ženy. Poměr v neprospěch mužů je zřetelný.

Celkem ve 49 manželstvích byl za příčinu rozvratu manželství označen **alkoholismus na straně muže** (u ženy zavinění nezjištěno). Alkoholismus je coby příčina rozvratu zastoupen **2 %** a zaujímá **čtvrté místo** v pořadí zjištěných příčin rozvratů manželství. I v tomto případě se počet manželství rozvrácených pro alkoholismus zvýší, vyhledáme-li příčinu rozvratu - alkoholismus na straně jedné a budeme přihlížet ke všem ostatním příčinám na straně druhé. V celkovém množství jde o 56 případů alkoholismu na straně muže a 7 případů alkoholismu na straně ženy. Jak je vidět, příčiny rozvratu manželství na straně mužů způsobené jejich nevěrou a alkoholismem výrazně převyšují stejné příčiny na straně žen. Přesto **nevěra na straně ženy** (u muže příčina nezjištěna) zaujímá **5. místo** v četnosti příčin rozvratů manželství. Jednalo se o **25 případů (0,83 %)**.

Za zmínku stojí jistě i skutečnost, že v případě žen nebyl zjištěn **ani jeden případ zlého nakládání** či odsouzení pro trestný čin. Tato příčina rozvratu manželství se objevuje **pouze na straně mužů**, konkrétně ve 22 případech s tímto zaviněním na straně muže (u ženy bez zavinění), v dalších 4 případech se u žen jednalo o ostatní příčiny a ve 2 případech byla na straně ženy jako příčina rozvratu manželství označena nevěra.

Ostatní příčiny rozvratu manželství, jako jsou nezáměr o rodinu, oboustranné sexuální neshody, oboustranná nevěra, neuvážený sňatek a zdravotní důvody, se ve zkoumaném období čtyř let objevily pouze v počtu okolo deseti případů na každou zmíněnou příčinu.

Podíváme-li se na celkové zhodnocení příčin rozvodu manželství s ohledem na **zavinění muže** a na **zavinění ženy (když u druhé strany zavinění zjištěno nebylo)**, vidíme, že na straně mužů se příčiny rozvratu vyskytují ve větší míře než u žen (viz. následující tabulka).

Tabulka 13: Zjištěná příčina rozvratu manželství na jedné straně, druhá strana bez zavinění v letech 2003 – 2006 u Okresního soudu v Pardubicích

Zavinění na straně muže <u>žena bez zavinění</u>		Zavinění na straně ženy <u>muž bez zavinění</u>	
Druh zavinění m u ž e	Počet	Druh zavinění ž e n y	Počet
n e v ě r a	90	n e v ě r a	25
a l k o h o l	49	a l k o h o l	6
z l é n a k l á d á n í	22	z l é n a k l á d á n í	0
o s t a t n í	17	o s t a t n í	3
n e z á j e m o r o d i n u	13	n e z á j e m o r o d i n u	3
z d r a v o t n í d ů v o d y	2	z d r a v o t n í d ů v o d y	2
C e l k e m	193	C e l k e m	39

Ze statistických výstupů vyplývá, že nezavinění, resp. nezjištěná zavinění jsou ve větší míře na straně ženy. Z této skutečnosti by mohl být vytvořen závěr, že ženy se na rozvratech manželství podílejí méně. Na tomto místě je nutné poznamenat, že pokud na straně ženy (muže) příčina rozvratu manželství nebyla zjištěna, spíše to znamená, že *nebyla zjišťována*, neboť to v rámci důkazní povinnosti soudu nebylo třeba. Nelze tedy dospět k závěru, že by se jednalo o závadné chování jen některého z partnerů, ale že postupem doby, se kterým je spojen určitý vývoj osobnosti jako takové, se povahy a také přístup obou partnerů ke společnému soužití mění tak, že si lidé přestávají rozumět a jejich společné soužití se postupně stává pro oba neúnosným a nakonec i nemožným. Na druhou stranu však nelze vyloučit předpoklad, že jeden z partnerů se na rozpadu vztahu skutečně nepodílel, avšak s rozvodem

manželství souhlasil, neboť pochopil, že udržení manželství za stávající situace již není možné.

Nelze však ani říci, že musí v každém případě dojít k újmě jednoho z partnerů a zejména pak k újmě dětí, když život dětí v neuspořádaných poměrech (byť s rodiči), nemusí být nutně lepší než život s jedním rodičem v klidném prostředí, a při současném zachování kontaktu s druhým z nich.

4.8.1 Příčiny rozvratu manželství v krajích ČR

V případě situace, kdy *soud nezjistil zavinění*, jsem data porovnávala v rámci krajů naší republiky. Závěry jsou zajímavé. Ze čtrnácti krajů ČR jsou pouze dva, ve kterých bylo nezjištěné zavinění v naprosté rovnováze u mužů i žen – jedná se o hl. m. Praha a Středočeský kraj. Ve všech ostatních krajích výrazně dominovalo nezjištěné zavinění u žen - v průměru 80 % oproti nezjištěnému zavinění u mužů – 20 %. Snad pouze Moravskoslezský kraj měl příznivější poměr, když se jednalo o 66 % nezjištěného zavinění na straně ženy oproti 34 % na straně muže. V případě Okresního soudu v Pardubicích se jedná o 84 % u žen a 16 % u mužů, což koresponduje i s údajem za celý Pardubický kraj (viz. Příloha č. 2), který představuje 82 % nezjištěného zavinění na straně ženy oproti 18 % nezjištěného zavinění muže.

Tabulka č. 14: Rozvody v krajích ČR 2004-2006 a tři nejčastější příčiny rozvratu manželství v jednotlivých krajích České republiky – rozdílné povahy, ostatní příčiny a nevěra

Kraje České republiky	Počet rozvodů 2004-2006	Rozdílné povahy názory a zájmy	V %	Ostatní příčiny	V %	Nevěra muž	V %	Nevěra žena	V %
hl. město Praha	11 386	6 071	53	1 880	17	272	2,4	219	1,9
Středočeský	11 254	6 210	55	2 024	18	671	5,9	441	3,9
Jihočeský	5 442	2 439	45	1 996	37	328	6,0	241	4,4
Plzeňský	5 138	3 663	71	687	13	545	10,6	182	3,5
Karlovarský	3 445	1 980	57	704	20	216	6,2	110	3,2
Ústecký	9 187	3 405	37	3 447	38	743	8,1	391	4,3
Liberecký	4 410	2 026	46	1 467	33	345	7,8	253	5,7
Královéhradecký	5 187	1 548	30	3 039	59	225	4,3	153	3,0
Pardubický	4 210	1 702	40	1 772	42	263	6,3	153	3,6
Vysočina	3 677	1 560	42	1 143	31	224	6,1	156	4,2
Jihomoravský	9 554	6 106	64	2 012	21	380	4,0	192	2,0
Olomoucký	5 909	3 426	58	427	7	527	9,0	393	6,7
Moravskoslezský	12 394	6 491	52	2 536	20	796	6,4	527	4,3
Zlínský	4 570	1 895	41	1 020	22	308	6,7	197	4,3
Celkem	95 763	48 522		24 154		5843		3608	

Zdroj: ČSÚ – Statistická ročenka 2007

Z celorepublikového pohledu jsem analyzovala i nejčastější příčiny rozvratu manželství v jednotlivých krajích. Jako zdroj dat posloužily Statistické ročenky ČSÚ v Praze za jednotlivé kraje z roku 2007, tzn. že porovnávané údaje jsou z let 2004 – 2006. Výsledky byly zajímavé. Jediný kraj, ve kterém výrazně převážily coby příčiny rozvratu manželství ostatní příčiny nad rozdílnými povahami, názory a zájmy, byl Královéhradecký kraj. Ještě v případě Ústeckého a Pardubického kraje bylo zjištěno více ostatních příčin než názorového nesouladu, avšak nikterak výrazně,

tyto dvě příčiny byly téměř v rovnováze. Z pohledu celého Královéhradeckého kraje se zjištěná data dají porovnat s údaji za samostatný Okresní soud v Pardubicích.

Ve všech ostatních krajích výrazně převyšovaly jako nejčastější příčiny rozvratu manželství rozdílné povahy, názory a zájmy. V hlavním městě Praha, Středočeském kraji a Jihomoravském kraji byla tato příčina trojnásobně vyšší než ostatní příčiny. V Karlovarském kraji dokonce čtyřnásobně vyšší. Jaký z toho lze vyvodit závěr? Jak je zmíněno výše, ostatní příčiny v sobě zahrnují mj. nesporné rozvody, ve kterých se příčiny nezjišťují, protože manželé se na všem dohodli. Lze tedy usuzovat, že v Královéhradeckém kraji žije nejvíce lidí přístupných dohodě a naopak nejméně v Karlovarském kraji.

Co se týče ostatních (dalších) příčin rozvratu manželství, nejvíce je ve všech krajích zastoupena nevěra jak na straně muže, tak na straně ženy. Jedinou výjimku tvoří hl. město Praha, ve kterém je na straně žen více neuvážených sňatků než nevěř. V hlavním městě Praha je i nezájem o rodinu na straně mužů statisticky významně zastoupen oproti jiným krajům, když nevěra je v porovnání s ostatními kraji nejnižší. V případě Jihomoravského, Zlínského, Moravskoslezského a Olomouckého kraje je navíc v příčinách rozvratu manželství na straně mužů zastoupen alkoholismus, a to téměř ve stejné míře jako nevěra.

Nevěra, jak již bylo výše zmíněno, je třetí nejčastější příčinou rozvratu manželství. Nevěra na straně mužů a žen je prý statisticky téměř vyrovnaná.¹⁴ Jelikož se jedná o třetí nejčastější příčinu rozvratů manželství, je třeba se na tuto příčinu podívat blíže. Potom zjistíme, (viz. tabulka 14), že nevěra je vyšší na straně mužů. Ani v jednom kraji nebyla zaznamenána nevěra žen ve větším objemu než nevěra mužů, když celkově byla v letech 2004 – 2006 v naší republice před soudy prokázána **nevěra na straně mužů v průměru 6,1 % a na straně žen v průměru 3,8 %.**

¹⁴ Alespoň to píší v některých denících – viz. např. Pardubický deník ze dne 21.3.2008, *Bereme se starší a méně, extrémně mladých manželství razantně ubylo*, str. 3.

4.8.2. Charakteristiky manželství ze soudních spisů

Pro doplnění statistických údajů uvádím následující příklady rozvedených manželství, ve kterých byla ze zákona zjišťována příčina rozvratu. Potřebná data byla získána ze žalobního návrhu, rozsudku opatrovnického soudu (výchova a výživa dětí), protokolu o jednání a rozvodového rozsudku.

Nebylo snadné vybrat určitým způsobem vypovídající charakteristiky manželství, resp. rozvodů, s ohledem na příčinu rozvratu, neboť pokud se manželé shodnou i na příčině rozvratu svého manželství a má-li ji soud za prokázanou, více ji nezkoumá (viz. charakteristika 6. a 9. manželství).

V následujících charakteristikách manželství se vyskytují tyto příčiny rozvratu manželství : nevěra, alkoholismus, nezáměr o rodinu a sexuální neshody .

Charakteristika 1. manželství:

Žalobkyně: věk **40 let**, vzdělání: **vyučena**; žalovaný: věk **39 let**, vzdělání: **základní**; **dítě: 1**, svěřeno do výchovy matce;
manželství rozvedeno po 16 letech; pořadí manželství: oboustranně druhé.

Z protokolu o jednání:

Ona: Manželství jsem uzavírala z lásky, fungovalo 10 let. Pak se začaly projevovat hádky ohledně mého syna z předchozího manželství, žalovaný mi vytýkal, že ho upřednostňuji před naším společným synem. Taký byl žalovaný bez zaměstnání a nedostatek financí se projevil na našich vztazích. Pak jsme se kvůli práci přestěhovali a tehdy začal mít žalovaný známosti s jinými ženami. Poté od nás odešel a žije s jinou ženou.

On: Skutečnosti uváděné žalobkyní jsou pravdivé. (...) Domnívám se, že vina je na obou stranách. Nenašli jsme společnou řeč, měli jsme finanční problémy, příčinu rozvratu spatřuji i na mé straně, v mém vztahu k jiné ženě.

Příčina rozvratu manželství: nevěra na straně muže, na straně ženy zavinění nezjištěno.

Charakteristika 2. manželství:

Žalobkyně: věk **53 let**, vzdělání: **střední bez maturity**; žalovaný: věk **58 let**, vzdělání: **střední bez maturity**; **děti: 2** (již zletilé),
manželství rozvedeno po 33 letech; pořadí manželství: oboustranně první.

Z protokolu o jednání:

Ona: Vážnější problémy máme od roku 1993, v roce 1994 jsem podala žádost o rozvod, kterou jsem později na naléhání manžela vzala zpět. Za příčiny rozvratu manželství považuji napadání manželem, když napadal mě i děti, a to pod vlivem alkoholu. O fyzickém napadání jsou záznamy na Policii ČR. Intimně se nestýkáme od roku 1995.

On: Potvrzuji, že manželská krize je dlouhodobá, za příčiny rozvratu manželství bych v prvé řadě označil alkohol, který jsme však požívali v nadměrné míře oba. Připouštím, že jsem žalobkyni fyzicky napadl, lituji toho, ale bylo to až poté, co mě k tomu vyprovokovala.

Příčina rozvratu manželství: alkoholismus na straně muže i ženy.¹⁵

Charakteristika 3. manželství:

Žalobkyně: věk **46 let**, vzdělání: **vyučena**; žalovaný: věk **55 let**, vzdělání: **vyučen**; **děti: 2**, svěřeny do výchovy matce; manželství rozvedeno po 14 letech; pořadí manželství: ona: druhé, on: třetí.

Z protokolu o jednání:

Ona: Problémy s alkoholem měl žalovaný ještě před uzavřením manželství, myslela jsem si, že ho přivedu na dobrou cestu. To se mi však nepodařilo. Problémy s alkoholem má stále, v opilosti si způsobil vážné zranění, má plný invalidní důchod, neplatil si pojištění, tak žádné peníze nepobírá. Několikrát u nás zasahovala Policie ČR, několikrát mě žalovaný i s dětmi vyhodil z domu, pak slíbil, že se bude léčit, vrátila jsem se. Situace se nezlepšila, žalovaný mě honil po domě a vyhrožoval zabitím, podle lékaře není vyloučeno, že by toto mohl uskutečnit. Žalovaného se bojím, bojí se ho i naše děti.

Žalovaný se nevyjádřil, opakovaně se k jednání nedostavil, soud rozhodl ve věci v jeho nepřítomnosti.

Příčina rozvratu manželství: alkoholismus na straně muže, zavinění na straně ženy nezjištěno.

Charakteristika 4. manželství:

Žalobkyně: věk **36 let**, vzdělání: **vyučena**; žalovaný: věk **37 let**, vzdělání: **vyučen**; **děti: 2** (z předchozího manželství žalobkyně), svěřeny do výchovy matce; manželství rozvedeno po 8 letech; pořadí manželství: oboustranně druhé.

Z protokolu o jednání:

Ona: Měli jsme se rádi, žalovaný vycházel i s mými dětmi. Spokojená jsem byla 4 roky, potom se začala projevovat žárlivost žalovaného, prohledával mi věci, utíkal z domu, chtěl být

¹⁵ Jedná se o netypický a jediný případ během čtyř zkoumaných let (2003-2006), kdy byl za příčinu rozvratu manželství u Okresního soudu v Pardubicích označen alkoholismus na straně muže i na straně ženy.

hledaný, takto mě psychicky vydíral, někdy jsem ho i měsíc neviděla. Nevím, co je příčinou rozvratu manželství, je pravdou, že neshody jsme měli v sexuální oblasti, pokud jsme neměli intimní styk, manželství nefungovalo.

On: Manželství jsem uzavíral z citové náklonnosti k žalobkyni i jejím dětem. Spokojený jsem v něm byl asi 7 let. Poté, když jsem se vracel ze služebních cest a ptal jsem se, co je doma nového, žalobkyně řekla, že je unavená a já jsem se nic nedozvěděl. Popírám neshody v intimním soužití. Pokud jsem dotazován na příčinu rozvratu našeho manželství, tak si dovoluji konstatovat, že tuto neznám. Možná má žalobkyně jiného partnera, nevím.

Příčina: neshody v intimní oblasti na straně muže i ženy.

Charakteristika 5. manželství:

Žalobce: věk **36 let**, vzdělání: **střední s maturitou**; žalovaná: věk **35 let**, vzdělání: **střední s maturitou**; **děti: 2**, svěřeny do výchovy matce; manželství rozvedeno po 17 letech; pořadí manželství: on druhé, ona první.

Z protokolu o jednání:

On: Naše manželství provázely běžné neshody, spory začaly vznikat před 3 lety, když jsme oba byli dost pracovně vytíženi a naše názory se začaly rozcházet ohledně způsobu trávení volného času. Měl jsem představu, že toto volno budeme trávit sportovními aktivitami, výlety, apod. Manželka však pracovala na směny, často jsem byl s dětmi doma sám, dost věcí v domácnosti leželo na mně, každý jsme začal trávit volný čas podle sebe. Hádky byly kvůli čemukoli, např. pořádku v domácnosti, výchově dětí, zabezpečení rodiny. K nařčení z nevěry uvádím, že jsem byl na návštěvě u přátel, kterou bych před manželkou neobhájil, a taky vím, že po letech manželství je lépe něco poopravit, než říci pravdu. V současné době bydlím s přítelkyní a nedokážu říci, zda je tento vztah perspektivní.

Ona: Podle mě je příčinou rozvratu nevěra žalobce, nesouhlasím s tím, co zde uvedl. Je pravda, že jsem pracovně vytížená, ale sám žalobce mě vybízel k tomu, abych šla pracovat. Považovala jsem za samozřejmé, že pokud mám třeba noční směnu, pak se potřebuji vyspat a žalobce zajistí chod domácnosti. Jednou, po návratu žalobce ze služební cesty, jsem při praní prádla zjistila, že byl jinde, než měl být, zeptala jsem se, zda má přítelkyni a chce se rozvést, odpověděl přikývnutím. (...)

Příčina rozvratu manželství: nesoulad v intimní oblasti s tím, že jiná příčina nebyla prokazována.

Charakteristika 6. manželství:

Žalobkyně: věk **27 let**, vzdělání: **střední bez maturity**; žalovaný: věk **32 let**, vzdělání: **střední bez maturity**; **dítě: 1**, svěřeno do výchovy matce; manželství rozvedeno po 4 letech; pořadí manželství: oboustranně první.

Z protokolu o jednání:

Ona: Za hlavní příčinu rozvratu považuji opakovanou nevěru ze strany žalovaného. Situaci jsme se pokoušeli vyřešit, ale bezvýsledně, neboť vše skončilo manželovou opětovnou nevěrou. Nemám již na zachování manželství zájem.

On: V zásadě potvrzuji výpověď žalobkyně a souhlasím s tím, že příčinou rozvratu našeho manželství je moje opakovaná nevěra. Ani já nemám na zachování manželství zájem. V současné době nemám vážnou známost s jinou partnerkou.

Příčina rozvratu manželství: nevěra na straně muže, na straně ženy zavinění nezjištěno.

Charakteristika 7. manželství:

Žalobkyně: věk **33 let**, vzdělání: **střední s maturitou**; žalovaný: věk **35 let**, vzdělání: **střední s maturitou**; **dítě: 1**, svěřeno do výchovy matce; manželství rozvedeno po 13 letech; pořadí manželství: oboustranně první.

Z protokolu o jednání:

Ona: Naše manželství bylo po většinu doby spokojené. Vážná krize nastala, když žalovaný začal v nadměrné míře požívat alkohol, a to i před nezpl. synem, pod vlivem alkoholu jezdil i v autě, už jsem to nemohla déle snášet. Odstěhovala jsem se i se synem a žiji s přítelem. Navázání známosti s jiným partnerem bylo z mé strany důsledkem vážných problémů v našem manželském soužití.

On: Za jednu z hlavních příčin rozvratu našeho manželství považuji navázání intimní známosti žalobkyní. Zároveň připouštím, že jednou z příčin rozvratu manželství může být i můj kladný vztah k alkoholu, avšak nikoliv v takové míře, kterou přednesla žalobkyně. V současné době mám vážnou známost.

Příčina rozvratu manželství: alkohol na straně muže, u ženy zavinění nezjištěno.

Charakteristika 8. manželství:

Žalobce: věk **38 let**, vzdělání: **vyučen**; žalovaná: věk **37 let**, vzdělání: **vyučena**; **děti: 2**, svěřeny do výchovy matce; manželství rozvedeno po 16 letech; pořadí manželství: oboustranně první.

Z protokolu o jednání:

On: Začátkem roku 2005 jsem navázal známost s jinou partnerkou, když postupem doby se ukázala být tato známost vážnou. V polovině roku jsem se k přítelkyni odstěhoval. Tuto skutečnost považuji za příčinu rozvratu našeho manželství.

Ona: Mohu potvrdit obsah výpovědi žalobce, příčinou rozvratu manželství bylo navázání známosti žalobce s jinou ženou, o které jsem se dozvěděla již na počátku. Já sama nemám v současnosti jiného partnera.

Příčina rozvratu manželství: nevěra na straně muže, na straně ženy zavinění nezjištěno.

Charakteristika 9. manželství:

Žalobce: věk **50 let**, vzdělání: **střední s maturitou**; žalovaná: věk **44 let**, vzdělání: **vyučena**; **dítě: 1**, svěřeno do výchovy matce;
manželství rozvedeno po 27 letech; pořadí manželství: oboustranně první.

Z protokolu o jednání:

On: Naše manželská krize trvá minimálně rok, když příčinu rozvratu spatřuji v tom, že manželka, tedy žalovaná, navázala vztah s jiným partnerem, se kterým již asi rok žije. Tento problém se nám nepodařilo vyřešit, trvám proto na rozvodu, žalovaná s návrhem souhlasí. Já v současné době nemám vážnou známost.

Ona: Mohu potvrdit výpověď žalobce. Uvádím, že naše manželská krize je již dlouhodobá a za příčinu rozvratu našeho manželství bych taktéž označila to, že jsem navázala vztah s jiným partnerem, se kterým žiji již asi jeden rok.

Příčina rozvratu manželství: nevěra na straně ženy, na straně muže zavinění nezjištěno.

Charakteristika 10. manželství:

Žalobkyně: věk **43 let**, vzdělání: **střední s maturitou**; žalovaný: věk **48 let**, vzdělání: **střední s maturitou**; **dítě: 1**, svěřeno do výchovy matce;
manželství rozvedeno po 14 letech; pořadí manželství: oboustranně třetí.

Ze žalobního návrhu:

Ona: Zpočátku bylo manželství spořádané, i když žalovaný mi příliš nepomáhal, hrál v kapelách a považoval za samozřejmé, že veškerou práci v domácnosti obstarám sama. Žalovaný měl a má pěkný vztah k mému synovi s předchozího manželství, já jsem se snažila pečlivě starat o jeho dva syny v době jejich návštěvy u nás. Žalovaný nebýval často při návštěvách dětí doma. Myslím, že děti žalovaného k nám rády jezdily. Pokud jde o výchovu naší společné dcery, pak ta ho prakticky nezajímá, paradoxně měl spíše pěkný vztah s mým synem z předchozího manželství. K dceři si nevytvořil odpovídající citový vztah, dcera to těžce nese. (...)

Z protokolu o jednání:

On: (...) Ztratil jsem zájem o rodinný život, od manželky jsem se odstěhoval, intimně nežijeme, společně nehopodaříme. Známost s jinou ženou nemám.

Příčina rozvratu manželství: nezájem o rodinu ze strany muže, na straně ženy zavinění nezjištěno.

4.9. Shrnutí

Výsledky rozboru statistických listů “Hlášení o rozvodu“ u Okresního soudu v Pardubicích za roky 2003 - 2006 ukázaly, že:

- rozvodové žalobní **návrhy podávají** ve větší míře **ženy** než muži,
- nejčastější vzdělání rozvádějících se manželů bylo **střední bez maturity**,
- v době rozvodu žilo v rodině nejčastěji **jedno** nezletilé **dítě**,
- nejvíce se rozváděli manželé, u kterých se jednalo o **oboustranně první** rozvod,
- nejčastější příčinou rozvratu manželství jsou oboustranné ostatní příčiny ve velké míře zastoupené tzv. **nesporným rozvodem** bez zjišťování příčin,
- nejčastější *zjištěná* příčina je **oboustranná rozdílnost povah, názorů a zájmů**,
- nejčastějším zaviněním rozvratu na straně **muže** (u ženy **bez** zavinění) je **nevěra**,
- nejčastějším zaviněním rozvratu na straně **ženy** (u muže **bez** zavinění) je **nevěra**,
- nejčastěji se lidé rozváděli po 3 až 5 letech společného soužití,
- mezi rozvedenými manžely byl nejčastější **věkový rozdíl jeden rok**,
- v 15 % případů byli muži mladší než ženy – ve více jak třetině však pouze o jeden rok.

5. Závěry

Manželství jako posvátný svazek bylo a je podstatou katolického kanonického práva. Spory a neshody mezi manžely však existovaly i v dobách dřívějších, a proto bylo jen otázkou času, než bude institut nerozlučitelnosti manželství zmírněn. Významná změna v oblasti legislativy u rozvodů se stala nevyhnutelnou a došlo k ní společně se vznikem Československé republiky.

Pohled na rozvod se vývojem ve společnosti značně změnil a v současné době již není chápán jako stigma. Potřeba preference osobní svobody a štěstí je výrazná a každý by měl mít právo pokusit se ji zrealizovat. Nutno dodat, že ne každému se to však podaří, a právě proto je dnes tak jednoduché realizovat se v novém manželství či vyzkoušet některou z forem nesezdaného soužití. Obliba nesezdaného soužití je stále větší, a to nejen mezi mladými lidmi. Přesto z mnoha výzkumů vyplývá, že manželství bylo a je stále váženým a ceněným institutem. Určitě nelze konstatovat, že by manželství mladí lidé odmítali, rozhodně ho však odkládají na pozdější dobu. Pravdou ale zůstává, že rozvodovost v naší republice je stále velmi vysoká.

Účelem výzkumu této práce byl popis některých charakteristik rozvodů v pardubickém regionu.

Analýzou bylo zjištěno, že data týkající se rozvodů za Okresní soud v Pardubicích, resp. Pardubický kraj, nejsou významně odlišná od statistik za ostatní kraje. Jisté odlišnosti však zjištěny byly. Co se týče hrubé míry rozvodovosti, ta je v okrese Pardubice o něco vyšší než v ostatních okresech Pardubického kraje.

Pardubický kraj patří mezi jediné tři kraje v republice, kde (byť nevýrazně) převážily v příčinách rozvratu manželství ostatní příčiny nad rozdílnými povahami, názory a zájmy.

Jak je výše vysvětleno, do statistické kategorie ostatních příčin rozvodů spadají i rozvody, kdy příčina nebyla zjišťována. A právě tato skutečnost, že se ve velké většině případů příčiny rozvratu manželství u Okresního soudu v Pardubicích ze zákona nezjišťovaly, znamená, že lidé jsou schopni se domluvit a ještě než úředně

z moci soudní dojde k pravomocnému rozhodnutí „ nesdílet spolu dobré i zlé“, dokáží se dohodnout o dětech i majetku.

Domnívám se však, že by si rozvod podle § 24a zákona o rodině (bez zjišťování příčin rozvratu manželství) rozhodně zasloužil samostatnou statistickou kategorii, aby bylo zcela zřejmé, jaký objem zaujímají tzv. oboustranné ostatní příčiny.

V rámci analýzy statistických dat bylo také zjištěno, že jak u Okresního soudu v Pardubicích, tak v rámci rozvodů v celé České republice je více nezjištěných zavinění na straně žen. Ze zcela jednoznačného zjištění však není snadné vyvodit závěr, který by tuto skutečnost vysvětlil. Pokud totiž soudce do rozsudku o rozvodu manželství uvede jako příčinu rozvratu manželství manželovu nevěru (bez bližšího upřesnění), odborní pracovníci, zabývající se vyplňováním rozvodových hlášení, označí jako příčinu rozvratu na straně ženy *zavinění nezjištěno*. Přitom i žena se mohla na rozpadu vztahu jistou měrou podílet. V tomto případě se však jedná pouze o dohad.

Závěrem lze říci, že jsou to ženy, které podávají rozvodové návrhy častěji než muži, jsou to ženy, na jejichž straně bylo zjištěno méně příčin rozvratů manželství, s čímž souvisí skutečnost, že u žen oproti mužům ve větší míře nebylo soudem zavinění zjištěno. Co se týče vzdělání u rozvádějících se manželů, jednalo se většinou o vzdělanostně homogenní páry a nejvíce se rozváděli u Okresního soudu v Pardubicích lidé se středním vzděláním bez maturity, šlo u nich o oboustranně první rozvod, nejčastější věkový rozdíl byl jeden rok a v době rozvodu žilo v domácnosti jedno nezletilé dítě.

Seznam použité literatury:

1. Choděra, O., (2002), *Partnerství, manželství a paragrafy*. Praha: Grada Publishing, spol. s r.o. ISBN 80-247-0217-7.
2. Ettlerová, S., Matějková, B., Paloncyová, J., (2003) Počátek rodinného života s ohledem na bytovou situaci. In Mareš, P., Potočný, T., (eds.), *Modernizace a česká rodina*. Brno: Barrister & Principal, s. 219. ISBN: 80-86598-61-6.
3. Giddens, A., (1999), *Sociologie*. Praha: Argo, ISBN 80-7203-124-4.
4. Hrušáková, M., (2005), Vznik manželství. In Veselá, R. a kol., (2005), *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex, Bohemia. ISBN 80-86432-93-9.
5. Kalibová, K., (1997), *Úvod do demografie*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7226-365-X.
6. Králíčková, Z., (2002), *Rodinné právo v otázkách a odpovědích*. Praha: Computer Press. ISBN 80-7226-365-X.
7. Kuchařová, V., (2006), Rodinná politika v ČR – proč a o čem, *Demografie*, roč. 48, č. 4, s. 233-234. ISSN 0011-8265.
8. Kuchařová, V., (2003), Demografické změny. In Tuček, M. a kol., *Dynamika české společnosti a osudy lidí na přelomu tisíciletí*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), s. 47. ISBN 80-86429-22-9.
9. Mareš, P., T. Potočný (eds.), (2003), *Modernizace a česká rodina*. Brno: Barrister & Principal, ISBN: 80-86598-61-6.
10. Montoussé, M., Renouard G., (2005), *Přehled sociologie*. Praha: Portál, s.r.o., ISBN 80-7178-976-3.
11. Možný, I., (2006), *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-86429-58-X.
12. Možný, I., (2002), *Sociologie rodiny*, druhé vydání. Praha: Slon. ISBN 80-86429-05-9.
13. Novák, T., (2007), *Věkový rozdíl mezi partnery*. Praha: Grada Publishing, a.s., ISBN 978-80-247-1595-7.
14. Padrnos, J., (2005), Sociologie a psychologie rodiny. In Veselá, R. a kol., (2005), *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex, Bohemia. ISBN 80-86432-93-9.

15. Plaňava, I. (2000), *Manželství a rodina: struktura, dynamika, komunikace*. Brno: Doplněk. ISBN 80-7239-039-2.
16. Plaňava, I. (1994), *Jak se nerozvádět*. Praha: Grada Publishing, spol. s r.o. ISBN 80-7169-129-1.
17. Plecítý, V., J. Salač (2001), *Základy rodinného práva*. Praha: Eurounion, s.r.o. ISBN 80-7317-002-7.
18. Rychtaříková, J. Pikálková, Hamplová (2001) *Diferenciace reprodukčního a rodinného chování*. Sociologické texty. Soc. ústav Akademie věd ČR.
19. Tuček, M. a kol., (2003), *Dynamika české společnosti a osudy lidí na přelomu tisíciletí*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). ISBN 80-86429-22-9.
20. *Velký sociologický slovník*, (1996), Praha: Karolinum, Univerzita Karlova. (2. svazek), ISBN 80-7184-310-5.
21. Veselá, R. a kol., (2005), *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex, Bohemia. ISBN 80-86432-93-9.
22. Veselá, R., (1993), *Vývoj rodinného práva do roku 1938*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-0794-X.

Seznam použitých pramenů:

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 69/2001 Sb., občanský soudní řád .

Zákon č. 320/1919 Sb., o obřadnostech smlouvy manželské, o rozluce a o překážkách manželství.

Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném.

Seznam tabulek:

- Tabulka č. 1: *Rozvody 1995, 2000 a 2004 v ČR, určení dětí do péče matce, otci, společná a střídavá výchova..... str. 27*
- Tabulka č. 2: *Rekapitulace rozvodů v letech 2003-2006 v České republice, Pardubickém kraji a u Okresního soudu v Pardubicích.....str. 29*
- Tabulka č. 3: *Počty obyvatel, sňatků a rozvodů v letech 2003-2006 v jednotlivých městech Pardubického kraje.....str.30*
- Tabulka č. 4: *Způsoby ukončení návrhů na rozvod v letech 2003-2006 u Okresního soudu v Pardubicích.....str.33*
- Tabulka č. 5: *Způsoby ukončení návrhů na rozvod v letech 2003-2006 u Okresního soudu v Pardubicích.....str.34*
- Tabulka č. 6: *Nejvyšší vzdělání manželů v letech 2003-2006 u Okresního soudu v Pardubicích.....str.35*
- Tabulka č. 7: *Počet nezletilých dětí z rozvedených manželství v letech 2003-2006 u OS Pardubice.....str.36*
- Tabulka č. 8: *Pořadí rozvodu manželů v letech 2003-2006 u Okresního soudu v Pardubicích.....str.38*
- Tabulka č. 9: *Délka trvání manželství v letech 2003-2006 u Okresního soudu v Pardubicích.....str.39*
- Tabulka č. 10: *Nejčtenější případy trvání manželství v letech 2003-2006 u Okresního soudu v Pardubicích.....str.40*
- Tabulka č. 11: *Věkový rozdíl rozvedených manželů v letech 2003-2006 u Okresního soudu v Pardubicích.*
- Tabulka č. 12: *Příčiny rozvratu manželství na straně muže a ženy v letech 2003-2006 u Okresního soudu v Pardubicích.....str.41*
- Tabulka č. 13: *Zjištěná příčina rozvratu manželství na jedné straně, druhá strana bez zavinění v letech 2003 – 2006 u Okresního soudu v Pardubicích.....str.48*
- Tabulka č. 14: *Rozvody v krajích ČR 2004-2006 a tři nejčastější příčiny rozvratu manželství v jednotlivých krajích ČR.....str.50*

HLÁŠENÍ O ROZVODU

Obyv 4 -12

Měsíc _____ 200__

Registrováno
ČSÚ ČV 1106
ze dne 26.4.2004
KRF 494001

Statistické zjiřování je součástí Programu statistických zjiřování na rok 2005. Podle zákona č. 89/1995 Sb.,
o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů, je zprávející jednotka povinna poskytnout všechny požadované údaje.
Ochrana důvěrnosti údajů je zaručena zákonem. Děkujeme za spolupráci.

Spisová značka _____		(vypřijte ČSÚ)		
Pořadové číslo hlášení _____		Pořadové číslo	<input type="text"/>	01
Číslo soudu _____			<input type="text"/>	02
Datum odesání _____	den, měsíc, rok		<input type="text"/>	03
Druh návrhu-neplatnost manželství	1-návrh podal muž 4-přibuzanými	2-návrh podala žena 5-rodostatek věku	3-dvojí manželství 6-duševní porucha	04
Počet jednání _____			<input type="text"/>	05
Výsledek řízení	manželství rozvedeno: 1-proti návrhu muže 2-proti návrhu ženy 3-souhlas obou 4-manžel(ka) v cizině	manželství nerozvedeno: 5-návrh zamítnut 6-návrh vzat zpět 7-řízení zaniklo po přerušení 8-vyřetovena neplatnost manželství 9-jinak	<input type="text"/>	06
Důvod zamítnutí	1-lehkomyšlný poměr k manželství 4-odstránění narušujících příčin	2-zájem nezletilých 5-jiné důvody	3-krátké nezvážné rozrušení	07
Odvolání podal	1-navrhovatel 2-odpůrce	3-oba	<input type="text"/>	08
Výsledek odvolání	1-potvzeno 2-zmíněno	3-vzato zpět 4-jiný výsledek	<input type="text"/>	09
Datum uzavření manželství _____	den, měsíc, rok		<input type="text"/>	10
Počet nezletilých dětí z manželství (žijících) _____			<input type="text"/>	11
Poslední společné trvalé bydliště manželů		(kóduje ČSÚ)		
okres _____			<input type="text"/>	12
obec _____			<input type="text"/>	13
ulice, čp. _____			<input type="text"/>	
Následující údaje vypřijte pouze v případech, kdy řízení skončilo rozvodem manželství				
Datum narození	muže _____	den, měsíc, rok	<input type="text"/>	14
	ženy _____		<input type="text"/>	15
Státní občanství	muže _____	(kóduje ČSÚ)	<input type="text"/>	16
	ženy _____		<input type="text"/>	17
Najvyšší vzdělání ¹⁾	muže 1-základní 2-střední bez maturity (včetně vyučení)	3-střední s maturitou 4-VŠ	<input type="text"/>	18
	ženy _____		<input type="text"/>	19
Pořadí rozvodu	muže _____		<input type="text"/>	20
	ženy _____		<input type="text"/>	21
Příčina rozvratu manželství na straně (nepřipustný souběh příčin u muže i ženy je kód 0)	muže _____		<input type="text"/>	22
	ženy _____		<input type="text"/>	23
1-neuvážený sňatek	5-zlá nákládání, odsouzení pro trestný čin	8-ostatní příčiny		
2-alkoholismus	6-rodilí povah, názorů a zájmů	9-soud nezjeřil zavinění		
3-nevěra	7-zdravotní důvody			
4-nezájem o rodinu (včetně opuštění soužití)	8-sexuální neshody			
V _____ dne _____ 200__				
				podpis

¹⁾ Poskytnutí údaje je dobrovolné.

OBYVATELSTVO

POPULATION

3-4. Rozvody
Divorces

	2004	2005	2006	
Rozvody celkem	1 463	1 417	1 338	Divorces, total
Více podle délky trvání manželství (lety)				By duration (years) of marriage
0 - 4	357	248	254	0 - 4
z toho: 0	14	13	11	0
1	53	43	49	1
5 - 9	301	298	288	5 - 9
10 - 14	329	305	240	10 - 14
15 a více	576	507	605	15+
Více podle počtu nezletilých dětí				By number of minors
žádné	500	488	471	None
jedno	518	486	495	One
dvě	401	398	344	Two
tři	37	57	42	Three
čtyři a více	9	7	4	Four and more
Průměrný věk při rozvodu:				Average age at divorce:
muži	40,0	39,7	40,6	Males
ženy	37,1	37,0	37,7	Females
Příčina rozvratu manželství				Cause of marriage breakdown due
na straně muže				to male
neuvedený státok	12	8	2	Rash marriage
alkoholismus	57	42	31	Habitual drinking
nevěra	101	75	80	Adultery
nezájem o rodinu	25	35	22	Family neglect
zákeřné jednání, těsný čin	22	14	14	Brutal treatment, criminal act
rozdílné povahy, názorů a zájmů	687	500	515	Interest, nature, opinion disharmony
zdravotní důvody	2	2	7	Health reasons
sexuální neshody	3	8	1	Sexual incompatibility
ostatní příčiny	514	711	638	Other
soud nepostihl zavinění	37	23	14	Not identified by court
Příčina rozvratu manželství				Cause of marriage breakdown due
na straně ženy				to female
neuvedený státok	12	5	2	Rash marriage
alkoholismus	4	20	25	Habitual drinking
nevěra	60	40	53	Adultery
nezájem o rodinu	8	13	10	Family neglect
zákeřné jednání, těsný čin	-	2	9	Brutal treatment, criminal act
rozdílné povahy, názorů a zájmů	687	521	562	Interest, nature, opinion disharmony
zdravotní důvody	1	8	6	Health reasons
sexuální neshody	9	8	2	Sexual incompatibility
ostatní příčiny	522	687	591	Other
soud nepostihl zavinění	128	122	75	Not identified by court

Zdroj: ČSÚ

ÚDAJE PRO KNIHOVNICKOU DATABÁZI

Název práce	Okolnosti rozvodů v pardubickém regionu
Autor práce	Jitka Čepková
Obor	Sociologie
Rok obhajoby	2008
Vedoucí práce	Mgr. Lucie Vítková
Anotace	Práce se zabývá institutem manželství, rodiny a především rozvodu. Empirická část obsahuje analýzu některých prediktorů rozvodů manželství, která byla v letech 2003 – 2006 rozvedena u Okresního soudu v Pardubicích. Největší pozornost byla věnována příčinám rozvratu manželství, včetně celorepublikového porovnání.
Klíčová slova	rodinné právo, manželství, rodina, rozvod, příčiny rozvratu manželství